ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМ. В. Г. КОРОЛЕНКА

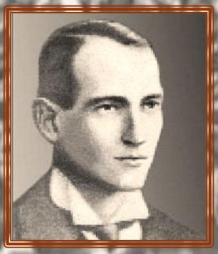

БІЛЯ ДЖЕРЕЛ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ:

ЧЕРНІГІВЦІ – УЧАСНИКИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1921 РР.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

Чернігівська обласна універсальна
наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка

БІЛЯ ДЖЕРЕЛ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ: ЧЕРНІГІВЦІ – УЧАСНИКИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1921 рр.

Біобібліографічний покажчик

Перша частина

Чернігів
2019

УДК 94(477)”1917/1921”(092)(01)
Б 61

Б 61 **Біля джерел державотворення: чернігівці – учасники української революції 1917–1921 рр.** : біобібліогр. покажч. / Черніг. ОУНБ ім. В. Г. Короленка ; уклад. І. В. Розумій ; ред. Ю. М. Самойленко ; відповідальна за випуск І. М. Аліференко. – Чернігів : ЧОУНБ, 2019. – Ч. 1. – 112 с.

Покажчик присвячено 100-річчю Українських визвольних змагань 1917–1921 рр. У ньому зібрана інформація про публікації та видання, що стосуються видатних державних та політичних діячів України часів Української революції, доля яких була пов’язана з Чернігівщиною.

Покажчик адресовано науковцям, викладачам, студентам, учителям, краєзнавцям, всім зацікавленим у досконалому вивченні історії Української революції, історії Чернігівщини та біографій визначних земляків, життя й діяльність яких пов’язані з боротьбою за незалежність України.

УДК 94(477)”1917/1921”(092)(01)

© Чернігівська ОУНБ
ім. В. Г. Короленка, 2019

ВІД УКЛАДАЧА

За роки незалежності України проведена велика робота з історичної реконструкції революційних подій 1917–1921 рр. та персоналізації тогочасного історичного процесу. Видані десятки томів документів, сотні публікацій мемуарів, творча спадщина визначних діячів, величезний масив дослідницьких праць – монографій, дисертацій, статей, матеріалів наукових конференцій тощо, але внесок саме уродженців Чернігівщини в Українську революцію було вивчено недостатньо. Тому на часі стало актуальним видання про активних учасників тих подій – наших земляків.

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка активно долучається до виконання Указу Президента України № 17/2016 від 22.01.2016 «Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917–1921 років».

Фахівцями бібліотеки укладено бібліографічний покажчик «Біля джерел державотворення: чернігівці – учасники української революції 1917–1921 рр.», присвячений 100-річчю Українських визвольних змагань. У ньому зібрана інформація про публікації та видання, що стосуються видатних державних та політичних діячів України часів Української революції, доля яких була пов'язана з Чернігівщиною.

До першої частини увійшли матеріали про життя та діяльність Романа Бжеського, Миколи Галагана, Олександра Грекова, Федора Лизогуба, Ісаака Мазепи, Миколи Міхновського, Володимира Науменка, Євгена Онацького, Іллі та Миколи Шрагів.

Джерельною базою до укладання посібника стали бібліографічні краєзнавчі розвідки різних аспектів української минувшини із фондів Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка, електронні каталоги

бібліотек України та інших країн, електронні бібліотеки: «Культура України», «Україніка», «Diasporiana», «Чтиво», електронний архів «Українського Визвольного Руху», архів української періодики LIBRARIA та ін.

Представлено бібліографічні описи книг (наукова, навчальна і довідкова література), публікацій з наукових збірників і періодичних видань. Бібліографічний опис здійснено згідно ДСТУ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання». Опис деяких публікації зроблений мовою оригіналу. Покажчик має наскрізну нумерацію.

Відібрані документи систематизовано за 10 розділами, в яких розповідається про десятьох чернігівців – учасників Української революції.

Видання включає іменний покажчик авторів та інших осіб, вказаних у бібліографічному описі, а також історичних особистостей (персоналії), згаданих в описаних дослідженнях. Подається «Перелік періодичних, серійних та продовжуваних видань», публікації з яких включені до покажчика.

Електронна версія бібліографічного покажчика доступна на веб-сайті Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка в рубриці «Електронна бібліотека» за посиланням: http://libkor.com.ua/index.php?id=3&sid=1&pid=3.

Видання розраховане на широке коло користувачів – істориків, краєзнавців, викладачів, учителів, студентів, учнів та всіх, хто займається вивченням минувшини рідного краю.

БЖЕСЬКИЙ РОМАН СТЕФАНОВИЧ (1894–1982)

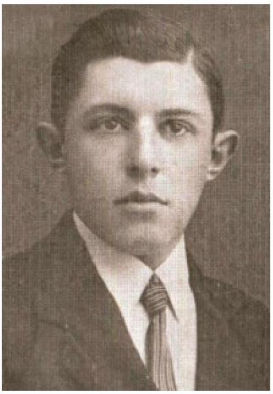

Роман Стефанович Бжеський – український державний діяч доби Української Народної Республіки (УНР). Один з організаторів украї-нського війська та ідеолог модерного українського націоналізму.

Роман Бжеський народився 5 квітня 1894 року в Ніжині у шляхетній польсько-українській родині інженера Стефана Бжеського та Олени Грищенко, яка походила зі старшинської родини.

У 1916 році Бжеський закінчив Чернігівську гімназію, де був членом таємної молодіжної організації «Братства самостійників». Саме тоді він познайомився з Є. Онацьким, А. Казкою, В. Отамановським, М. Міхновським...

З початком Лютневої революції 1917 року Роман Бжеський активно займається політичною та воєнною діяльністю, стає членом Товариства українських поступовців, членом «Просвіти», помічником начальника чернігівської міліції, одним з організаторів у Чернігові українського полку ім. гетьмана Петра Дорошенка.

Після жовтня 1917 року працював у загальному департаменті Генерального секретаріату внутрішніх справ, тодішньому уряді України. Деякий час був інструктором Української Центральної Ради (УЦР) у лавах Січових стрільців, воював під командуванням сотника Василя Кучабського. Від березня 1918 – службовець Міністерства закордонниз справ в урядах Центральної ради і Гетьманату, входив до складу дипломатичної місії від уряду України на переговорах у Москві з Г. Чичеріним, Л. Караханом та Леніним.

За гетьманування Павла Скоропадського Бжеський працював у Міністерстві внутрішніх справ, разом з Д. Донцовим та М. Міхновським був активним членом партії хліборобів-демократів. Тоді зустрічався на переговорах у Києві з Х. Раковським і Д. Мануїльським.

Після поразки визвольних змагань і арешту більшовиками Бжеський у 1920 році поселяється на Волині в Крем'янці. Там працює директором української книгарні повітового товариства «Просвіта», активно співпрацює з «Літературно-науковим вістником», «Літописом Червоної Калини» та ін.

Роман Бжеський кілька разів нелегально відвідував Київ, Харків та інші міста, зустрічався з колишніми однодумцями, не раз потрапляв до тюрми, звідки його визволяв відомий поет В. Еллан-Блакитний, який, крім того, допомагав йому з підробленими документами. За свідченням самого Бжеського, у період 1917–1939 років він був арештований 17 разів, отримав кілька присудів смерті, у 1934 році був запроторений до польського концтабору в Березі Картузькій.

Після приєднання Західної України до УРСР Роман Бжеський переїхав до Кракова. У 1941–1943 роках він працює

заступником редактора газети «Волинь», яка виходила в Рівному під редакцією Уласа Самчука. У 1943 році Р. Бжеський на прохання Ольжича разом із родиною виїхав через Краків до Праги, де до 1945 року працював на замовлення видавництва УНО (Українське Національне Об'єднання).

З 1946 по 1950 рік Бжеський видавав у Мюнхені «Вістниківець». У 1950 році – емігрував з родиною до США (Нью-Йорк, Детройт).

Роман Бжеський відомий також як дослідник української історії, літературознавець, журналіст і публіцист. Він автор кількох ґрунтовних досліджень про Т. Шевченка, Лесю Українку, І. Мазепу, М. Куліша, М. Хвильового, Л. Мосендза та інших видатних постатей. Бжеський публікувався під багатьма псевдонімами, використовуючи кожний для певної тематики. Серед найвідоміших: Р. Гармаш, Р. Задеснянський, Р. Задніпровський, Дажбожич (поезія), Р. Десняченко, Іван Мазепинець, Р. Млиновецький, Р. Орликівець, Роберт Паклен та ін. У 1988 році вийшла книга Надії Бжеської «Роман Бжеський. Бібліографія друкованих праць», що обіймає 128 позицій.

Помер Роман Бжеський у 1982 році в Детройті (США). Похований на православному цвинтарі в м. Баунд-Брук.

Публікації Р. Бжеського:

1. «БІЛА книга»: національна і соціальна політика совєтів на службі московського імперіалізму : на основі автентичних урядових совєтських даних. – Київ : Укр. видавн. спілка ім. Ю. Липи, 2008. – 216 с.

2. ВОЯК : твори / упоряд. І. Нагорна. – Рівне : Лапсюк В. А., 2014. – 85 с. : фот.

3. ЗНАЙОМСТВО з Аркадієм Казкою. Присяга / [передм.]: Тамара Демченко, Володимир Бойко // День. – 2015. – 28–29 серп. – С. 14 : іл.

4. ЛЕГЕНДА Крут : [вірш] / публ. Г. Чернихівського // Вільне життя. – 2008. – 22 берез. – С. 2.

5. ПЕРЕЯСЛАВСЬКА умова в планах Б. Хмельницького та «переяславська легенда» // Переяславська Рада 1654 року : історіографія та дослідження / НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Наук. т-во ім. Т. Шевченка, Канадський ін-т укр. студій ; редкол.: П. Сохань (голов. ред.) та ін. – Київ : Смолоскип, 2003. – С. 248–268.

6. ПЕРЕЯСЛАВСЬКА умова в планах Б. Хмельницького та «переяславська легенда» // Розбудова держави. – 2004. – № 1/3. – С. 45–66 : фот. – Бібліогр.: 10 назв.

7. ПЕРЕЯСЛАВСЬКА умова в планах Богдана Хмельницького та «переяславська легенда». – Львів : Каменяр, 1998. – 32 с.

8. ПЕРЕЯСЛАВСЬКА умова в плянах Б. Хмельницького та «переяславська легенда». – Торонто : [б. в.], 1954. – 32 с.

9. ПОЛІТИЧНІ ідеї творів Миколи Куліша. – [Мюнхен] : Критична бібліотека, 1955. – 95 с.

10. ПРЕЛЮДІЯ поступу (вістниківський доробок 1924–1934 років) : [праці] / Ін-т історії України НАН України ; [упоряд.: В. Бойко, Т. Демченко ; відп. ред. Г. Боряк]. – Київ : Темпора, 2016. – 471, [12] с. : іл.

11. ПРИСЯГА у Соборі / передм., упоряд., прим.: Маргарита Андраде-Бжеська, Володимир Бойко, Тамара Демченко // Сіверян. літопис. – 2015. – № 3. – С. 111–121.

12. УКРАЇНСЬКИЙ націоналізм // Укр. націоналізм: антологія. – Київ, 2010. – Т. 1. – С. 319–342.

Під псевдонімом Р. Гармаш:

13. ПОЛІТИЧНА ідея «вапліян» і українська політична думка. – [Б. м.] : Укр. критична думка, [19–?]. – 114 с.

14. ТРАГЕДІЯ Хвильового – трагедія нашого покоління. – Мюнхен : Укр. критична думка, 1948. – 78 с.

15. ТРАГЕДІЯ Хвильового – трагедія нашого покоління. – Детройт, 1952. – 80 с.

Під псевдонімом Десняченко Роман:

16. НАЦІОНАЛЬНО-політичні погляди Михайла Драгоманова. Їх вплив та значіння («покійник, якому не дають вмерти»). – [Б. м.] : Укр. політик, 1951. – 99 с.

17. ПОКІЙНИК, якому не дають вмерти. – [Б. м.] : Культура, 1946. – 71 с.

Під псевдонімом Задеснянський Р.:

18. АПОСТОЛ української національної революції. – Мюнхен : Укр. критична думка, 1969. – 394 с.

19. КРИТИЧНІ нариси. Т. 1 : Велетні й пігмеї літературного Олімпу. – [Б. м.] : Укр. критична думка, [196–?]. – 109 с.

20. КРИТИЧНІ нариси. Т. 2 : Апостол української національної революції. – [Б. м.] : Укр. критична думка, 1963. – 170 с.

21. КРИТИЧНІ нариси. Т. 3 : Національно-політичні погляди М. Драгоманова, їх вплив та значіння. – [Б. м.] : Укр. критична думка, [196–?]. – 132 с.

22. КРИТИЧНІ нариси. Т. 4 : Творчість Лесі Українки. – [Б. м.] : Укр. критична думка, [196–?]. – 143 с.

23. КРИТИЧНІ нариси. Т. 5 : Що нам дав М. Хвильовий. – [Б. м.] : Укр. критична думка, [196–?]. – Вип. 1. – 114 с.

24. КРИТИЧНІ нариси. Т. 5 : Що нам дав М. Хвильовий. – [Б. м.] : Укр. критична думка, [196–?]. – Вип. 2. – [114] с.

25. КРИТИЧНІ нариси. Т. 6 : Творці «Ренесансу 20-их років». – [Б. м.] : Укр. критична думка, [196–?]. – 122 с.

26. КРИТИЧНІ нариси. Т. 7 : [Вороний М., Старицька-Черняхівська Л., Маланюк Є., Мосендз Л.]. – [Б. м.] : Укр. критична думка, [196–?] – 144 с.

27. НАЦІОНАЛЬНО-політичні погляди М. Драгоманова, їх вплив та значіння. – (4-те вид., перевір. і допов.). – Торонто : [б. в.], 1980. – 182 с.

28. ПРАВДА про Мосендза і його твори. – Торонто, 1977. – 120 с.

29. ТВОРЧІСТЬ Лесі Українки : критичні нариси. – Вид. 2-ге, доповн. – [Б. м.] : Укр. критична думка, 1965. – 174 с.

30. УКРАЇНА : курс українознавства для гуртків молоді та самоосвіти. – Віндзор, Канада : Спілка укр. молоді, [б. р.]. – [Ч. 1]. – 78 с.

31. Україна : курс українознавства для гуртків молоді та самоосвіти. – Віндзор, Канада : Спілка укр. молоді, [б. р.]. – [Ч. 2]. – 143 с.

32. УКРАЇНА : зб. нарисів з українознавства. – [Б. м.] : Виховна бібліотека, 1946. – Зошит 1 : Наша земля. – 99 с.

33. ЧОЛОВІ представники українського виродження і відродження. Т. 2. – Торонто : Гомін України, 1980. – 203 с.

34. ЧОЛОВІ представники українського виродження: Ю. Яновський, М. Куліш, В. Сосюра. – Торонто : [б. в.], 1979. – 151 с. – («Українське відродження і виродження» 1920-их і 1930-их років). – Бібліогр. в тексті.

35. ШЕВЧЕНКО і кирило-мефодієвці. – Мюнхен : Укр. критична думка, 1969. – 35 с.

36. ЩО НАМ дав М. Хвильовий? – Торонто : Критична Думка, 1979. – 266 с. – («Українське відродження і виродження» 1920-их і 1930-их років). – Бібліогр. в тексті.

Під псевдонімом Задніпрянський Р.:

37. УКРАЇНОФІЛЬСЬКИЙ та український «Кобзар». – [Б. м.] : Література і критика, 1947. – 134, II с.

38. ЧИ ШЕВЧЕНКО був «малоросом»? – [Б. м.] : Укр. критична думка, 1946. – 128 с.

Під псевдонімом Млиновецький Р.:

39. ГЕТЬМАН Мазепа в світлі фактів і в дзеркалі «історій» : в 2 кн. Кн.1, 2. – Торонто : [б. в.], 1976. – 376 с.

40. ГОЛОД на Україні в світлі урядових даних. – [Детройт], 1958. – 60 с.

41. ГОЛОД на Україні і «таємнича рука». – Торонто, 1982. – 308 с.

42. ІСТОРІЯ українського народу : нариси з політичної історії. – 2-ге вид. – Мюнхен : Укр. наук. вид-во, 1953. – 643 с.

43. НАРИСИ з історії українських визвольних змагань, 1917–1918 рр. (про що «історія мовчить») : [в 2 т. Т. 1]. – 2-ге вид., перегл. і допов. – [Торонто] : Чужина, 1970. – 568 с.

44. НАРИСИ з історії українських визвольних змагань, 1917–1918 рр. (про що «історія мовчить») : в 2 т. Т. 2. – [Торонто] : Чужина, 1973. – 670 с.

45. НАРИСИ з історії українських визвольних змагань, 1917–1918. – Репр. відтворення 2-го вид. книги (1970 р.). – Львів : Каменяр, 1994. – 564, [4] с.

46. НАРИСИ з історії українських визвольних змагань, 1917–1918. – Репр. відтворення 2-го вид. книги (1970 р.). – Тернопіль : Джура, 2014. – 488 с.

47. НАРИСИ з стародавньої та давньої історії українського народу. – [Мюнхен] : Укр. наук. вид-во, 1964. – 222 с.

Під псевдонімом Роман Орликівець:

48. УКРАЇНСЬКИЙ націоналізм. Ч. 1. – [Б. м.] : Укр. політик, 1949. – 242 с.

49. УКРАЇНСЬКИЙ націоналізм. Ч. 2. – [Б. м.] : Укр. політик, 1949. – 280 с.

Під псевдонімом Роберт Паклен:

50. «БІЛА книга». Національна і соціяльна політика совєтів на службі московського імперіялізму. – [Б. м.] : Укр. політик, [1947]. – 220 с.

51. ЗАГАДКА сфінкса. Пекучі проблеми світової політики в нарисах. – Буенос-Айрес : Вид-во Миколи Денисюка, 1952. – 175 с.

52. ОСНОВИ націоналістичного світогляду і українські націоналісти. – [Б. м.] : Чужина, 1969. – Т. 1, ч. 1. – 126 с.

53. ОСНОВИ націоналістичного світогляду і українські націоналісти. – [Б. м.] : Чужина, 1969. – Т. 1, ч. 2. – С. 127–249.

54. ОСНОВИ націоналістичного світогляду і українські націоналісти. – [Б. м.] : Чужина, 1978. – Т. 3. – 108 с.

55. ПРАВДА про московську національну політику на Україні та за її межами. – Детройт, 1959. – 131 с.

Під псевдонімом Характерник:

56. ЗАГАДКИ з минулого (1916–1921р.) // Літ.-наук. вістник. – 1924. – Т. 84, кн. 7/9. – С. 285–298 ; 1925. – Т. 86. – С. 134–142 ; 1925. – Т. 88, кн. 10. – С. 126–131, 219–229 ; 1926. – Т. 89, кн. 1. – С. 33–43, 207–215 ; 1927. – Т. 94, кн. 11. – С. 227–238 ; 1931. – Т. 106, кн. 6. – С. 503–510.

57. КІЛЬКА уваг з приводу чужих схем історії сходу Европи (на протязі VI–XV ст.) в нашій історіографії // Літ.-наук. вістник. – 1926. – Т. 90, кн. 6. – С. 155–165.

58. «ПАТЬОМКІНСЬКІ села зблизька». Обмосковлення України // Літ.-наук. вістник. – 1931. – Т. 105, кн. 2. – С. 176–185.

59. ПЛЯНИ Москви до України // Літ.-наук. вістник. – 1930. – Т. 104, кн. 11. – С. 1017–1020.

60. «УКРАЇНІЗАЦІЯ» // Літ.-наук. вістник. – 1929. – Т. 99, кн. 6. – С. 558–563.

Бібліографія:

61. РОМАН Бжеський. Бібліографія друкованих праць / уклад. Надія Бжеська. – Торонто, 1988. – 44 с.

Література про життя та діяльність Р. Бжеського:

62. БЖЕСЬКИЙ Роман Степанович // Укр. діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / упоряд. В. А. Просалова. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2012. – С. 29–30.

63. БОЙКО В. Братство самостійників : витоки й засади / Володимир Бойко // Світ-інфо. – 2016. – 3 листоп. – С. 12.

64. БОЙКО В. Як створювалось українське військо. Василь Елланський, Роман Бжеський та виступ полуботківців / В. Бойко // День. – 2012. – 2–3 листоп. – С. 8 : іл.

65. БОЙКО Н. Роман Бжеський – прелюдія поступу / Наталія Бойко // День. – 2016. – 1–2 лип. – С. 31 : іл.

66. ГЕРАСИМОВА Г. Бжеський Роман Стефанович / Герасимова Г. П. // Енциклопедія історії України : у 10 т. / Ін-т історії України НАН України ; редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – Київ : Наук. думка, 2003. – Т. 1 : А–В. – С. 251.

67. ДАШКЕВИЧ Я. Роман Бжеський, життя й історико-публіцистична діяльність / Я. Дашкевич // Укр. проблеми. – 1998. – № 1. – С. 122–127.

68. ДЕМЧЕНКО Т. Син Чернігівщини – Роман Бжеський / Тамара Демченко // Сіверян. літопис. – 2009. – № 4. – С. 67–78. – Бібліогр.: с. 76–77.

69. ДЕМЧЕНКО Т. Що нам Дніпро – у нас Десна! / Тамара Демченко // День. – 2016. – 22–23 квіт. – С. 14.

70. МАЛОВІДОМИЙ Роман Бжеський // Портрети пером : постатті, есе, рецензії / Гаврило Чернихівський. – Кременець ; Тернопіль : Папірус, 2001. – С. 136–147.

71. МАРТИНЮК Р. Драгоманов і чотири вершники українського апокаліпсису / Ростислав Мартинюк // Шлях перемоги. – 2016. – 30 берез. – С. 5.

72. МЕДВЕДЬ Т. Людина, яка не заслуговує на забуття : [120-ті роковини від дня народж. укр. громад.-політ. діяча, вченого, історика, поета і худож. Р. Бжеського, який у 1920–40-х рр. жив у Кременці] / Т. Медведь // Діалог. – 2014. – 21 берез. – С. 5 : фот.

73. РОМАН Бжеський // Постаті : нариси про діячів історії, політики, культури / Ярослав Дашкевич. – 2-е вид. випр. й доп. – Львів : Піраміда, 2007. – С. 548–554.

74. РОМАН Бжеський – учений, політик, громадянин // Портрети пером / Г. Чернихівський. – Кременець, 2008. – Кн. 3. – С. 32–42 : фот. – Бібліогр. в кінці ст.: (17 назв).

75. У ЦДВР передали архів Романа Бжеського : [дослідник укр. історії, літератор і публіцист] // Нація і держава. – 2013. – 27 черв.–4 лип. – С. 12.

76. ЧЕПУРНИЙ В. Повернення Романа Бжеського / Василь Чепурний // Голос України. – 2016. – 25 лют. – С. 20.

77. ЧЕРНИХІВСЬКИЙ Г. Життєвий і творчий шлях Романа Бжеського / Г. Чернихівський // Самостійна Україна. – Київ : Експерт, 1996. – Ч. 1. – С. 36–42 : фот.

78. ЧЕРНИХІВСЬКИЙ Г. Легенда Крут : [про учасника нац.-визвол. змагань 1917–1920 рр., автора вірша, присвяченого героям Крут Р. Бжеського та про одного із учасників бою Ф. Лизогуба] / Г. Чернихівський // Вільне життя. – 2008. – 22 берез. – С. 2.

ГАЛАГАН МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ
(1882 – Н. В.)

Микола Михайлович Галаган – український державний і громадсько-політичний діяч, учасник національно-визвольних змагань, член Української Центральної Ради, дипломат і публіцист.

Народився 24 листопада 1882 р. у селі Требухів Остерського повіту Чернігівської губернії (нині Броварського району Київської області).

Микола Галаган – нащадок старовинного козацького роду (його батько, Михайло Галаган, був православним священиком і походив із заможної козацької родини, мати належала до роду дрібних шляхтичів).

Уже у 18-річному віці, під час навчання у славнозвісній Колегії Павла Галагана (м. Київ), юнак став одним із засновників українського гуртка, ідеологія якого, як він згадував пізніше, «була дуже нескладна – українство і революційність, а нашим «теоретиком» був Тарас Шевченко». Після закінчення Колегії із золотою медаллю (травень 1902 р.) та вступу на природничий факультет Київського університету Микола став активним членом студентської громади. У 1903 році Микола Галаган вступив до Революційної української партії (РУП).

У 1904 році М. Галаган вісім місяців (лютий–жовтень) провів у Лук'янівській в'язниці в Києві за звинуваченням у «підривній пропаганді» серед українських робітників.

Під час революції 1905 року Микола Галаган був тісно пов'язаний з Українською соціал-демократичною спілкою (УСДС), близькою до Української соціал-демократичної робітничої партії (УСДРП) – партії В. Винниченка, С. Петлюри, Д. Антоновича, М. Порша. В цей час він, вже як представник УСДС, працював у Баришполі, Семиполках, Требухові, Оглаві та інших селах і містечках Чернігівської губернії.

З 1908 року перебував на військовій службі в чині рядового 29-го піхотного полку. На початку Першої світової війни Микола Галаган мобілізований до армії.

За часів Визвольної війни 1917–1921 років М. Галаган – член Української Центральної Ради, представник УЦР на Дону та Кубані, посол УНР в Румунії й Угорщині. Входив до складу Малої ради УЦР. За Української Держави (Гетьманату Скоропадського) очолював департамент Міністерства народного здоров'я. Від грудня 1918 року – комісар Міністерства військових справ Директорії УНР. У січні 1919 року очолив надзвичайну дипломатичну місію Директорії УНР в Угорщині.

Після поразки національно-визвольних змагань жив у Празі та Відні, керував роботою українських громадських організацій, зокрема Української Громади. Обіймав керівні посади в громаді

української діаспори. Викладав природничі науки. Написав чотири томи мемуарів «З моїх спогадів».

У травні 1945 року М. Галаган як «ворог радянської влади» був заарештований у Берліні контррозвідкою «СМЕРШ». Його подальша доля губиться у сталінських катівнях та в архівах КДБ. За однією з версій він був засуджений військовим трибуналом на 10 років. Термін покарання відбував у таборах Сиблагу (м. Маріїнськ Кемеровської області). В ув'язненні пробув 10 років, 10 місяців, 19 днів. Звільнений 1 листопада 1955 року. Подальша його доля невідома.

За іншою версією – Галаган на початок травня 1945 заарештований органами «СМЕРШ» і вивезений до Києва. Помер у Лук'янівській в'язниці.

Але... на Ольшанському цвинтарі в Празі, де поховано багато відомих українців, біля колишньої могили Олександра Олеся є могила з написом «Др. Микола Галаган посол України...». Про це свідчить Микола Жулинський у своїй книзі «Із забуття – в безсмертя»: «Ольшанське кладовище в Празі. Тут, на православній ділянці, – могила Олександра Олеся. (Його справжнє ім'я і прізвище – Олександр Іванович Кандиба). Ранньою весною 1988 року я вклонився його світлій пам'яті. Новий дубовий хрест; прокинулися минулорічні і з'явилися нові, посаджені кілька днів тому, квіти. Тиша і чистота, спокій і сум. Поруч поховані інші наші земляки, яких доля закинула по революції до Праги. Не відомі ні мені, ні усім нам – доктор Микола Галаган...» (Із забуття – в безсмертя. К., 1990, С. 92–97).

14 травня 1992 року члена Центральної Ради Миколу Галагана було реабілітовано.

Публікації М. Галагана:

79. АТОМІСТИЧНО-молекулярна теорія : нарис еволюції наукових поглядів на тонку будову матерії. – Прага, 1926. – 186 с.

80. БОГДАНІВСЬКИЙ полк [1917 р.] // Літопис Червоної Калини. – 1937. – № 6. – С. 3–5.

Про створення 1-го Українського козацького полку.

81. ДЕСЯТЬ років Української Громади в ЧСР : огляд життя й чинності (1927–1937). – Прага : [б. в.], 1938. – 111 с.

82. ДОБІРНІ думки професора Т. Гаррік-Масарика : з нагоди 75 літ життя, 1850–1925 / ред. М. Галаган [та ін.]. – Прага : Укр. громад. комітет в Ч.С.Р., 1925. – 468 с.: іл. – Бібліогр.: с. 459–468.

83. З МОЇХ споминів : [1880-ті – 1920 р.] / [ред. Ю. Олійник ; авт. передм.: Т. Осташко, В. Соловйова]. – Київ : Темпора, 2005. – 655 с. : іл. – Текст укр., рос. – Бібліогр.: с. 564–639.

84. З МОЇХ споминів : [в 4 ч.]. – Львів : Червона калина, 1930. – Ч. 1 : 80-ті роки до світової війни. – 202, [1] с.

85. З МОЇХ споминів : [в 4 ч.]. – Львів : Червона Калина, 1930. – Ч. 2 : Світова війна. Розвал царату. Українська революція. – 196 с.

86. З МОЇХ споминів : [в 4 ч.]. – Львів : Червона Калина, 1930. – Ч. 3 : III Військовий з'їзд – делєгація на Кубань – більшовицька навала – прихід німців – дипломатична місія в Румунії. – 174 с.

87. З НАГОДИ десятої річниці Української Центральної Ради / М. Галаган // Студент. вісн. – 1927. – № 3/4. – С. 2–9.

88. КАУТСЬКИЙ К. Диктатура пролєтаріяту / Карл Каутський ; пер. і післясл. М. Галагана. – Київ : Видання і наклад закордонної групи У.С.Д.Р.П., 1921. – 46 с.

89. МАТЕРІЯ, її будова й перетворення. – Прага : Вид-во Юрія Тищенка, 1944. – 156 с.

90. НА ТРЕТЬОМУ військовому з'їзді : [фрагм. спогадів : листоп. 1917 р.] / М. Галаган // Нова Україна. – 1925. – № 2/3. – С. 71–77.

91. РІДКІ землі : короткий систематичний нарис. – Прага, [1934]. – 33 с.

Література про М. Галагана:

92. ВЕДЕНЄЄВ Д. Галаган Микола Михайлович / Д. В. Веденєєв // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України ; редкол.: І. М. Дзюба [та ін.]. – Київ, 2007. – Т. 7 : Ґ–Ді. – С. 14.

93. ВЄДЄНЄЄВ Д. Дипломатія Української держави доби Центральної Ради / Д. Вєдєнєєв // Зовнішні справи. – 2013. – № 2. – С. 46–51.

Про М. Галагана як голову дипломатичної делегації УНР на Кубані на с. 49.

94. ВЄДЄНЄЄВ Д. Микола Галаган: маловідомі сторінки життя й діяльності / Д. Вєдєнєєв // Україна вчора, сьогодні, завтра : зб. наук. праць. – Київ, 1999. – С. 214–218.

95. ВЄДЄНЄЄВ Д. Нащадок славного роду: дипломат Микола Галаган / Д. Вєдєнєєв // Україна дипломатична. – Київ, 2004. – Вип. 4. – С. 672–681.

96. ГАЛАГАН Микола // Довідник з історії України : А–Я / Ін-т історичних досліджень Львівського нац. ун-ту ім. Івана Франка ; [за ред.: Підкови І. З., Шуста Р. М.]. – Київ : Генеза, 2002. – С. 141.

97. ГАЛАГАН Микола Михайлович // Діячі Української Центральної Ради : біогр. довід. / В. Верстюк, Т. Осташко. – Київ : [б. в.], 1998. – С. 79–80.

98. ГАЛАГАН Микола Миколайович [Михайлович] // Кубанська Україна / Р. Польовий ; упоряд. Р. Коваль. – Київ : Діокор, 2002. – С. 135–136.

99. ДАЦКІВ І. Утворення системи дипломатичних представництв і місій Української Народної Республіки / І. Дацків // Мандрівець. – 2014. – № 1. – С. [22] –25.

Микола Галаган – дипломатичний представник Української Народної Республіки в Румунії (1918 р.).

100. ДОЦИН І. Галаган Микола Михайлович – доктор природничих наук, відомий державний, політичний та громадський діяч, публіцист : біобібліогр. довідка / Іван Доцин // Краєзнав. вісн. – 2013. – № 9/10. – С. 2 : фот.

101. ЄКЕЛЬЧИК С. Українофіли : світ українських патріотів другої половини XIX ст. / Сергій Єкельчик. – Київ : КІС, [2010]. – 272 с.

Про Миколу Галагана на с. 100–102, 111, 222.

102. ІЩУК О. Доля Миколи Галагана : за матеріалами Галузевого державного архіву Служби безпеки України / О. Іщук, Н. Ніколаєв // Скарбниця укр. культури. – 2007. – Вип. 8. – С. 94–98.

103. КИРІЄНКО О. Військовий цензор і українська національна справа: штрихи до портрету Миколи Галагана / О. Кирієнко // Роль визначних особистостей – митців, діячів науки та культури у процесі формування національної самосвідомості наприкінці XIX – на початку XX ст. : матеріали III–V наукових семінарів: до дня народження М. П. Старицького / Музей видатних діячів укр. культури Лесі Українки, Миколи Лисенка, Панаса Саксаганського, Михайла Старицького ; упоряд.: Н. Грабар, М. Горбатюк, О. Мокану. – Київ : [б. в.], 2011. – С. 306–313.

104. КОВАЛЬ Р. Багряні жнива Української революції: 100 історій і біографій учасників Визвольних змагань : воєнно-іст. нариси / Р. М. Коваль ; Іст. клуб «Холодний Яр». – Київ : Діокор, 2006. – 401, [1] с. – Бібліогр.: с. 347–394.

Книга є збіркою драматичних історій та нарисів про учасників збройної боротьби за Українську державу, які воювали у складі Армії УНР, Української галицької армії, Українських січових стрільців і повстансько-партизанських загонів Право-

бережної й Лівобережної України. Серед інших – Микола Галаган.

105. КОВБАСИНСЬКА І. Наш Галаган: набутки і проблеми пізнання діяльності / Інна Ковбасинська // Краєзнав. вісн. – 2013. – № 9/10. – С. 5–7 : фот.

106. МАТЯШ І. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині (1919–1924 рр.) / І. Б. Матяш, Ю. Ю. Мушка // Укр. іст. журн. – 2006. – № 1. – С. 112–131.

107. МАТЯШ І. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині: історія, спогади, архівні документи / Ірина Матяш, Юрій Мушка. – Київ : Вид. дім Києво-Могилян. акад., 2005. – 400 с.

З січня 1919 р. по серпень 1920 р. Микола Галаган очолював Надзвичайну дипломатичну місію УНР в Угорщині. До видання увійшли нариси про діяльність першого українського дипломатичного представництва в Угорщині – Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині (1919–1924 рр.), тексти спогадів та архівні документи, пов'язані з діяльністю місії, більшість з яких публікується вперше, а також стислі біографії перших українських послів в Угорщині.

108. МАТЯШ І. Перші українські посли в Угорщині : до питання про роль особи в історії дипломатії / І. Матяш, Ю. Мушка // «Як много слово важить...» : наук. зб. на пошану проф. Володимира Качкана / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НТШ. – Івано-Франківськ, 2006. – С. 232–242.

109. МУШКА Ю. Микола Галаган про діяльність першого українського дипломатичного представництва в Угорщині / Ю. Мушка // Україна дипломатична : наук. щорічник. – Київ, 2005. – Вип. 5. – С. 568–604.

110. МУШКА Ю. Спогади Миколи Галагана про діяльність першого українського дипломатичного представництва в Угорщині як історичне джерело / Ю. Ю. Мушка // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : проб-

леми науки, освіти, практики : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 17–18 трав. 2005 р. / Держ. академія керівних кадрів культури і мистецтв. – Київ, 2005. – Ч. 1. – С. 204–206.

111. ОВДІЄНКО Р. «Велику пам'ять про Миколу Галагана ми нині сіємо в рідному селі» / Раїса Овдієнко // Краєзнав. вісн. – 2013. – № 9/10. – С. 3–4 : фот.

112. ОСТАШКО Т. Микола Галаган: біографічний нарис / Т. Осташко, В. Соловйова // З моїх споминів 1880-ті –1920-ті роки / Микола Галаган. – Київ : Темпора, 2005. – С. 21.

113. ОСТАШКО Т. Микола Галаган – український громадсько-політичний і військовий діяч, дипломат / Т. С. Осташко, В. В. Соловйова // Вісн. Київ. нац. лінгвіст. ун-ту. Серія: Історія. Економіка. Філософія. – Київ, 2004. – Вип. 9. – С. 133–158.

114. ОСТАШКО Т. Галаган Микола Михайлович // Енциклопедія історії України : у 10 т. / Ін-т історії України НАН України ; редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – Київ : Наук. думка, 2004. – Т. 2 : Г–Д. – С. 266.

115. ОСТАШКО Т. Галаган Микола Михайлович / Т. Осташко // Малий словник історії України / редкол.: В. Смолій та ін. – Київ : Либідь. – С. 105.

116. ПАВЛИШИН О. З документів дипломатії Української Народної Республіки 1920–1921 рр.: Договір між УНР і Кубанським Краєм та ідея Союзу Причорноморських Держав / О. Павлишин // Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років. – 2013. – Вип. 9. – С. 384–398.

Спогади М. Галагана про поїздку делегації УНР на Кубань на с. 385.

117. СЮНДЮКОВ И. Эпоха расстрелянных иллюзий : Киев, январь 1918 г.: трагедия большевистского вторжения глазами Н. Галагана / Игорь Сюндюков // День. – 2013. – 15–16 нояб. – С. 11.

118. СОМ М. Микола Галаган – требухівець / Микола Сом // Краєзнав. вісн. – 2013. – № 9/10. – С. 5.

119. СОМ М. Наш Галаган : до 130-ї річниці від дня народження Миколи Галагана / М. Сом // Літ. Україна. – 2012. – 13 груд. – С. 15.

120. СТОПЧАК М. Особовий склад українського дипломатичного корпусу доби національно-визвольних змагань: історіографічний огляд / М. Стопчак // Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років. – 2012. – Вип. 7. – С. 64–88.

Про М. Галагана на с. 66, 79.

121. ШАНКОВСЬКИЙ Л. Українська армія в боротьбі за державність / Л. Шанковський. – Мюнхен : Дніпр. хвиля, 1958. – 318 с.

М. Галаган – посол УНР в Румунії на с. 156, 271.

ГРЕКІВ ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ (1875–1959)

Олександр Петрович Греків (Греков, у деяких джерелах Михайло Греков) – український військовий діяч, військовий міністр УНР, генерал-хорунжий Армії УНР, командувач Української галицької армії.

Народився Олександр Греків 21 листопада 1875 року (за старим стилем) у селі Сопич Глухівського повіту Чернігівської губернії у дворянській родині Петра Гавриловича та Марії Григорівни. На момент його народження батьки були поміщиками, тому до 18 років Олександр здобував домашню освіту за допомогою найнятих викладачів.

Один із предків Олександра Петровича, Іван Кирилович Греков, був героєм Вітчизняної війни 1812 року. Вийшовши у відставку в чині генерал-майора, він і купив маєток в селі Сопич Глухівського повіту Чернігівської губернії.

Олександр Греків закінчив юридичний факультет Московського університету (1897), Московське піхотне юнкерське училище (1899), Миколаївську академію Генерального штабу в Санкт-Петербурзі (1905). Брав участь у Російсько-японській війні 1904–1905 років. Під час Першої світової війни перебував на Південно-Західному фронті, був начальником штабу генерала Брусилова.

У листопаді 1917 року генерал-майор Греків приїжджає до Києва. Спочатку командує 2-ю Сердюцькою дивізією. Потім, з січня 1918 року, – начальник штабу Київського військового округу, з квітня – заступник міністра військових справ УНР О. Жуковського. Брав участь у формуванні Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців (на чолі з Є. Коновальцем). Був членом Української партії соціалістів-самостійників, головою української офіцерської спілки «Батьківщина».

З грудня 1918 року Греків – військовий міністр УНР, наказний отаман, командувач Армії УНР. Очолював делегацію УНР на переговорах з французьким командуванням в Одесі про визнання УНР державами Антанти. Був членом Трудового конгресу України (січень 1919 р.). У травні–липні 1919 року Олександр Греків – командувач Української галицької армії (УГА), на чолі якої організував і провів Чортківську операцію (Чортківська офензива). Після відступу УГА за р. Збруч (липень 1919 р.) залишив УНР і виїхав з військовою місією до Румунії.

З 1920 року жив у Відні (Австрія). У 1922 році відійшов від активної політичної діяльності. Під час Другої світової війни співпрацював з ОУН.

Після війни у 1948 році О. П. Греків був заарештований радянською контррозвідкою (СМЕРШ) і відправлений до Києва. У липні 1949 року за звинуваченням в «участі в анти-радянських організаціях» та «активній антирадянській діяльності» був засуджений до 25 років ув'язнення в таборах. Генералу Грекову тоді було вже 73 роки. Покарання відбував у таборі «Озерлаг» (Східний Сибір). Після звільнення у серпні 1956 року повернувся до Відня, де й помер у 1959 р. 27 липня 1989 року реабілітований посмертно.

Публікації О. Грекова:

122. ВЕСНА 1918 року в Україні // За державність: матеріали до історії війська українського. – Торонто, 1964. – № 10. – С. 23–26.

123. ВОСЕМЬ лет ссылки в Советском Союзе // Вестник Первопоходника. – 1966. – № 57/58 ; № 59/60 ; № 61/62.

124. НА УКРАИНЕ в 1917 году // Вестник Первопоходника. – 1965. – № 43/44. – С. 5–12.

125. ПЕРЕГОВОРЫ украинской Директории с французским командованием в Одессе в 1919 году // Вестник Первопоходника. – 1965. – № 45. – С. 14–21.

126. СПОГАДИ військового міністра УНР генерала Грекова // З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. – 2004. – № 1/2. – С. 121–209.

Література про життя та діяльність О. Грекова:

127. БИОГРАФИЯ ген. штаба генерал-майора Александра Петровича Грекова // Вестник Первопоходника. – 1965. – № 43. – С. 17–21.

128. БИСТРЕНКО О. Під Жериборами (фрагмент з офензиви ген. Грекова) / Олесь Бистренко // Літопис Червоної Калини. – 1933. – Ч. 7/8. – С. 18–19.

129. ВЛАСЕНКО В. Греков (Греків) Олександр Петрович / В. М. Власенко // Сумщина в іменах : енциклопед. довід. / Сумський держ. ун-т, рекламно-видавниче об-ня «АС-Медіа» ; редкол.: Щербань В. П. [та ін.]. – Суми, 2003. – С. 113.

130. ГРЕКІВ Олександр Петрович // Генералітет українських визвольних змагань / О. Колянчук, М. Литвин, К. Науменко ; [відп. ред. М. Литвин] ; НАН України, Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича. – Львів : [б. в.], 1995. – С. 59–61.

131. ГРЕКІВ Олександр Петрович // Збройні сили України першої половини XX ст. Генерали та адмірали / Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України ; Литвин М. Р., Науменко К. Є. – Львів ; Харків : Сага, 2007. – С. 71 : фот.

132. ГРЕКІВ Олександр Петрович // Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917–1921) / Ярослав Тинченко. – Київ : Темпора, 2007. – Кн. 1. – С. 118–119.

133. ГРЕКОВ (Греків) Олександр (Михайло) // Довідник з історії України : А-Я / Ін-т історичних досліджень Львівського нац. ун-ту ім. Івана Франка ; [за заг. ред.: Підкови І. З., Шуста Р. М.]. – Київ : Генеза, 2002. – С. 177.

134. ГРЕКОВ (Греків) Олександр Петрович // Історія війн і збройних конфліктів в Україні : енциклопед. довід. / [авт.-упоряд: О. І. Гуржій та ін.]. – Київ : Вид-во гуманітар. літ., 2004. – С. 161–162.

135. ДЕМЧЕНКО Т. Доля українського генерала / Т. Демченко // Сіверщина. – 1995. – 25 листоп. – С. 2.

136. ДЄДИК О. Чортківська офензива. Ч. І / Олександр Дєдик. – Львів : Астролябія, 2013. – 232 с.

Чортківська офензива – історична назва наступальної військової операції Української Галицької армії (УГА), здійсненої в період з 7 по 28 червня 1919 року. Вона була однією з

найзначніших наступальних операцій, що здійснила Галицька армія під час польсько-української війни в Галичині 1918–1919 рр. Затиснуті поляками до «трикутника смерті» між Дністром і Збручем корпуси УГА перейшли у контрнаступ під Ягільницею та Чортковом. Протягом 7–28 червня 1919 року 25 тисяч українських військ змусили відступати по всій лінії фронту понад 100-тисячну польську армію. Командував частинами УГА генерал Олександр Греків, наказ і план офензиви був розроблений майором Бізанцом.

137. ДЄДИК О. Чортківська офензива. Ч. ІІ / Олександр Дєдик. – Львів : Астролябія, 2015. – 192 с.

138. ДЯЧЕНКО П. Чорні запорожці. Спомини командира 1-го кінного полку Чорних запорожців Армії УНР / Петро Дяченко. – Київ : Стікс, 2010. – 448 с.

Відкриті листи полковника Петра Болбочана отаманові Петлюрі, керівництву Директорії та копія отаманові Грекову на с. 133–137.

139. ДИРЕКТОРІЯ, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки. 1918–1920 : документи і матеріали : у 2 т. Т. 2 / упоряд.: В. Ф. Верстюк [та ін.] ; Ін-т історії України Нац. акад. наук України, Центр. держ. арх. вищ. органів влади і упр. України, Дослід. ін-т сучас. укр. історії (Філадельфія). – Київ : Вид-во ім. Олени Теліги, 2006. – (Серія «Джерела до вивчення історії Української революції»). – 744 с.

На с.: 430–433, 436, 439–440, 450 – друкуються документи, підписані Військовим міністром Директорії О. Грековим.

140. КИРИЧОК Б. Військовий міністр / Б. Киричок // Порадник. – 2012. – 16 берез. – С. 5 ; 24 берез. – С. 5 ; 31 берез. – С. 5.

141. КИРИЧОК Б. Останій бій генерала / Б. Киричок // Порадник. – 2012. – 6 квіт.

142. КЛЮЧЕНКО О. Генералітет УГА / О. Ключенко // Літопис Червоної Калини. – Львів, 1931. – Ч. 10. – С. 4–7.

Про генерала Грекова на с. 4–5.

143. КЛЮЧЕНКО О. Генеральна булава У. Г. А. / Олег Ключенко // Літопис Червоної Калини. – 1931. – Ч. 4. – С. 5–10 : фот.

Наведені дані про керівництво Української Галицької армії. Про О. Грекова на с. 6–7.

144. КРЕЗУБ А. Дещо про стан Армії УНР на переломі 1918–1919 р. : на марґінесі звіту ген. Грекова / А. Крезуб // Літопис Червоної Калини. – 1934. – Ч. 3. – С. 4–8.

145. КУЧАБСЬКИЙ В. Корпус Січових Стрільців : воєнно-історичний нарис : ювілейне видання, 1917–1967 / Василь Кучабський. – Чикаго, 1969. – 663 с.

Про О. Грекова (у цій кн. Михайла Грекова) на с.: 106, 207, 404, 425.

146. ЛИТВИН М. Історія галицького стрілецтва / М. Р. Литвин, К. Є. Науменко. – Львів : Каменяр, 1990. – 198, [2] с.

Про О. Грекова на с. 127–137.

147. ЛИТВИН М. Проект «Україна». Галичина в Українській революції 1917–1921 рр. / Микола Литвин. – Харків : Фоліо, 2015. – 379, [1] с.

Про О. Грекова на с.: 162, 166, 198, 202, 205, 206, 225, 236, 363.

148. ЛИТВИН М. Українсько-польська війна 1918–1919 рр. = The Ukrainian-Polich War 1918–1919 / Микола Литвин ; Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Ін-т Схід.-Центр. Європи. – Львів : [б. в.], 1998. – 469, [2] с., [8] арк. фот. : іл.

Про О. Грекова на с.: 108, 173, 192, 195, 287, 311, 367, 371, 378.

149. МАЙОРОВ М. Генерал армії УНР з Чернігівщини / Максим Майоров // Світ-інфо. – 2016. – 7 січ. – С. 12.

150. ОЛЕКСАНДР Греків / Військова еліта Галичини / Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України ; Литвин М. Р., Науменко К. Є. – Львів, 2004. – С. 301–312.

151. ОСТАННІЙ бій генерала [генерал-хорунжий Олександр Греків] // Українське офіцерство: шляхи скорботи та забуття. Ч. 1 : Біографічно-довідкова / Я. Ю. Тинченко. – Київ : Тиражувальний центр УРП, 1995. – С. 14–20.

152. ОСТАШКО Т. Греков Олександр Петрович / Т. Осташко // Малий словник історії України / редкол.: В. Смолій [та ін.] – Київ : Либідь. – С. 118–119.

153. ПАНАС Н. Використання мемуарної спадщини генерала О. П. Грекова для вивчення історії українських армій 1917–1921 рр. (за матеріалами фондів Науково-технічної б-ки Нац. ун-ту «Львівська політехніка») / Панас Наталія Богданівна // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали четвертої міжнародної науково-практичної конференції, 25 жовтня 2012 року, Львів / Нац. ун-т «Львівська політехніка», Науково-технічна б-ка ; редкол.: О. В. Шишка [та ін.]. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2012. – С. 343–354. – Бібліогр.: 18 назв.

154. ПАНАС Н. Військове будівництво доби Центральної Ради та Директорії Української Народної Республіки у мемуарній спадщині генерала О. П. Греківа / Н. Б. Панас // Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Держава та армія. – 2013. – № 752. – С. 111–115.

155. ПАНАС Н. Джерела до вивчення біографії генерала О. П. Грекова [період служби в українських арміях] / Н. Б. Панас // Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Держава та армія. – 2011. – № 693. – С. 128–132.

156. ПАНАС Н. Зміни в організаційній системі Галицької Армії під командуванням генерала Олександра Греківа / Н. Б. Панас // Сторінки історії. – 2015. – Вип. 40. – С. 73–81.

157. ПАНАС Н. Олександр Петрович Греків: кар'єра українського генерала / Н. Б. Панас // Військ-наук. вісн. – 2012. – Вип. 17. – С. 71–82.

158. ПАНАС Н. Олександр Петрович Греків на службі в українських арміях у 1918 р. / Н. Б. Панас // Військ.-наук. вісн. – 2013. – Вип. 19. – С. 131–143.

159. ПАРХОМЕНКО В. Мемуари генерала О. Грекова як джерело з історії української революції 1917–1921 років / В. А. Пархоменко // Література та культура Полісся : зб. наук. пр. – Вип. 61. Проблеми літературознавства, історії та культури України з погляду сучасності / Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя ; упоряд. та відп. ред. Г. В. Самойленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – С. 105–118.

160. ПРОХОДА В. Думки про Правду : до історії постання української нації / Василь Прохода. – Дрогобич : Відродження, 2009. – 568 с.

Про О. Грекова (у цій кн. Михайла Грекова) на с.: 162, 215, 216, 221, 226, 229, 231, 242–244, 246.

161. СІДАК В. Полковник Петро Болбочан: трагедія українського державника / Сідак В., Осташко Т., Вронська Т. – Київ : Темпора, 2004. – 416 с. : іл.

Про О. Грекова на с.: 12, 60, 66, 69, 73, 78, 80, 81, 117, 132, 199, 204, 219, 253, 348.

162. СКОРОПАДСЬКИЙ П. Спогади (кінець 1917 – грудень 1918) / Павло Скоропадський. – Київ ; Філадельфія : [б. в.], 1995. – 493 с.

Про О. Грекова на с.: 102, 107, 108, 157, 160, 178, 226, 321, 344, 346.

163. ТИНЧЕНКО Я. Генерал Олександр Греків: військова діяльність і доля / Я. Тинченко // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – 2001. – № 2. – С. 343–416.

164. ТИНЧЕНКО Я. Останній бій генерала. Протоколи допитів О. Грекова / Я. Тинченко // Академия. – 1995. – № 2. – С. 5–35.

165. ТИНЧЕНКО Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917–1921). Кн. II / Ярослав Тинченко. – Київ : Темпора, 2011. – 424 с. : іл.

Про О. Грекова на с.: 97–99, 109, 124, 154, 236, 237, 240.

166. ТИНЧЕНКО Я. Стислий життєпис О. П. Грекова / Я. Тинченко // Народна Газета. – 1993. – № 39. – С. 10.

167. ЧИКАЛЕНКО Є. Щоденник, 1919–1920 = Diary, 1919–1920 / Євген Чикаленко ; за ред.: В. Верстюка та М. Антоновича. – Київ ; Нью-Йорк : Вид-во ім. Олени Теліги, 2005. – 639 с.

Про О. Грекова на с.: 34, 73, 74, 90, 91, 144, 356, 531, 546, 547, 550.

168. ЧИКАЛЕНКО Є. Щоденник (1918–1919) / Євген Чикаленко. – К. : Темпора, 2011. – 424 с.

Про О. Грекова на с.: 16, 96, 161, 167, 234, 304, 311.

169. ШАНКОВСЬКИЙ Л. Українська армія в боротьбі за державність / Лев Шанковський. – Мюнхен : Дніпр. хвиля, 1958. – 318 с.

Про О. Грекова на с.: 16, 20, 118, 129.

170. ШАНКОВСЬКИЙ Л. Українська Галицька Армія = Ukrainian Army of Galicia : воєнно-історична студія / Лев Шанковський. – Вінніпеґ : Видав хорунжий УСС Д. Микитюк, 1974. – 396 с., [8] арк. фот. : табл.

Про О. Грекова на с.: 13, 70, 72, 75, 76, 78, 79, 80, 82, 159, 162, 164, 167, 168, 171, 216, 266, 269, 271, 281, 287, 294, 299, 300, 302.

171. ШКІЛЬНИК М. Україна у боротьбі за державність в 1917–1921 рр. : спомини і роздуми / Михайло Шкільник ; передм. Б. Боцюркова. – Торонто : [б. в.], 1971. – 366 с.

Про генерала О. Грекова на с.: 16, 20, 119, 129.

172. ЯВОРІВСЬКИЙ Є. Чортківська офензива і відворот за Збруч в освітленні Начальної Команди / Євген Яворівський // Літопис Червоної Калини. – 1935. – Ч. 12. – С. 4–8.

Хроніка Чортківської офензиви. Командував частинами УГА генерал Олександр Греков.

ЛИЗОГУБ ФЕДІР АНДРІЙОВИЧ (1851–1928)

Федір Андрійович Лизогуб – український громадський і політичний діяч, міністр внутрішніх справ, голова Ради міністрів Української Держави часів гетьмана Павла Скоропадського, відомий меценат та українофіл.

Народився Федір Лизогуб 6 жовтня 1851 року в Седневі Чернігівської губернії. Він походив зі старовинного козацько-старшинського роду. Батько Федора Лизогуба, Андрій Іванович Лизогуб, не приховував своїх ліберально-демократичних поглядів, підтримував дружні стосунки з Т. Г. Шевченком, був знавцем і шанувальником української культури. Старший брат Федора Лизогуба, Дмитро Андрійович – один із засновників антиурядової нелегальної організації «Земля і воля». За підготовку замаху на життя імператора Олександра II у 1879 році Одеський військово-окружний суд виніс йому смертний вирок через повішення.

Свого часу Федір Лизогуб був головою Городнянського повітового земського зібрання, обіймав посаду предводителя Городнянського повітового дворянства. Його неодноразово обирали почесним мировим суддею Лохвицького та Городнянського повітів, близько 15 років очолював Полтавське губернське земство. Мав великий досвід адміністративної роботи.

Після Лютневої революції 1917 року Федір Андрійович обіймав посаду завідувача департаменту іноземних справ при Тимчасовому уряді Росії в Петрограді. У жовтні 1917 року він прибув до Києва, де отримав посаду консультанта із земельних питань при Генеральному секретаріаті Центральної Ради.

Після гетьманського перевороту Лизогуб очолив Міністерство внутрішніх справ в уряді М. Устимовича. З 10 травня 1918 року – Голова Ради Міністрів Української Держави. Проводив поміркувано-консервативну політику.

Унаслідок діяльності уряду Ф. Лизогуба Українська Держава досягла помітних успіхів у розбудові державності, утвердженні на міжнародній арені, стабілізації економіки й фінансів.

Протягом літа 1918 року під головуванням Ф. Лизогуба проведена велика організаційна робота зі створення постійної штатної структури військових частин та підрозділів Сухопутних військ Збройних сил Української Держави, реформування Військово-Морського флоту, з демобілізації торговельного флоту, з відновлення Українського козацтва та зміцнення органів Державної варти.

Федір Лизогуб залишив помітний слід і в дипломатії. В цілому Міністерство закордонних справ уряду Ф. Лизогуба протягом 8 місяців діяло досить активно. Україна мала 11 дипломатичних і близько 50 консульських представництв у 20 країнах, а на своїй території – 12 дипломатичних і 42 консульських представництва з 24 держав.

Вражаючими були досягнення уряду Ф. Лизогуба у створенні системи освітніх закладів: випущено кілька мільйонів примірників україномовних підручників; засновано близько 150 нових україномовних гімназій, зокрема у сільських районах; у містах Києві та Кам'янці-Подільському відкрилися нові українські університети; засновано національний архів та

бібліотеку в понад 1 млн томів; було створено першу Українську академію наук.

Федір Лизогуб склав свої повноваження голови уряду після опублікування гетьманом П. Скоропадським 14 листопада 1918 року «Грамоти Гетьмана всієї України до всіх українських громадян і козаків України» і проголошення федеративного союзу України з майбутньою небільшовицькою Росією.

Помер Федір Андрійович Лизогуб у 1928 році в Белграді (Сербія), куди емігрував після приходу до влади більшовиків.

Література про Ф. Лизогуба:

173. ВІН БУВ надзвичайно сумлінним, але із справами не завжди міг впоратися [Федір Андрійович Лизогуб] // Проект «Україна», 1917–1920 рр. Постаті / Валерій Солдатенко. – Харків : Фоліо, 2011. – С. 240–[242].

174. ГАЙ-НИЖНИК П. Лизогуб Федір Андрійович / П. П. Гай-Нижник // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / НАН України, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України ; редкол.: І. М. Дзюба [та ін.]. – Київ, 2016. – Т. 17. – С. 155.

175. КОЗАЧЕНКО А. Федір Лизогуб – видатний діяч земського самоврядування кінця XIX – початку XX ст. / А. І. Козаченко // Держава і право. – 2015. – Вип. 67. – С. 76–85. – Бібліогр.: с. 83–84.

176. КОРНОВЕНКО С. Лизогуб Ф. // Українська революція : (історичні портрети) / С. В. Корновенко, А. Г. Морозов, О. П. Реєнт ; Ін-т історії України НАН України, Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Вінниця : Фоліант, 2004. – С. 111.

177. КОРОТЕНКО В. Формулярний список про службу Федора Лизогуба : [за док. Держ. архіву Полтав. обл.] / В. В. Коротенко // Архіви України. – 2011. – № 6. – С. 179–183.

178. ЛИЗОГУБ Федір Андрійович / О. Д. Бойко // Енциклопедія історії України : у 10 т. / Ін-т історії України НАН України ; редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К. : Наук. думка, 2009. – Т. 6 : Ла–Мі. – С. 141.

179. ЛИЗОГУБ Федір Андрійович // Довідник з історії України : А–Я / Ін-т історичних досліджень Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка ; [за заг. ред.: Підкови І. З., Шуста Р. М.]. – Київ : Генеза, 2002. – С. 406.

180. ЛИЗОГУБ Федір Андрійович [Голова Ради Міністрів Української Держави гетьмана П. Скоропадського, 10 травня–14 листопада 1918 р.] // Уряди Центральної Ради, Української Держави, Української Народної Республіки Доби Директорії, Західноукраїнської Народної Республіки, Криму, Карпатської України / ред. Н. К. Дніпренко. – Київ : Вістка, 2008. – С. 28–29.

181. МІДЕН Е. Дворянський рід Лизогубів за матеріалами седнівського краєзнавця Д. Ю. Киселя / Е. Міден // Ніжин. старовина : зб. регіон. історії та пам'яткознавства / Центр пам'яткознавства, Ніжин. держ. ун-т ; голов. ред. С. Ю. Зозуля. – Ніжин ; Київ, 2016. – Вип. 22. – С. 192–199.

182. МІДЕН Е. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність родини Лизогубів / Е. Міден // Матеріали наук.-практ. конференції «Четверті Фльорівські читання», 15 жовтня 2015 р. / редкол.: В. О. Дятлов та ін. – Чернігів, 2015. – С. 32–34.

183. ПИРІГ Р. Діяльність Федора Лизогуба щодо організації роботи уряду Української Держави [травень–листопад 1918 р.] / Р. Я. Пиріг // Укр. іст. журн. – 2011. – № 5. – С. 61–80.

184. ПИРІГ Р. Німецько-австрійська окупація України 1918 р.: до питання про термінологічну визначеність / Р. Я. Пиріг // Укр. іст. журн. – 2013. – № 3. – С. 13–30. – Бібліогр.: 66 назв.

185. ПИРІГ Р. Проблеми національної ідентифікації правлячої еліти Української Держави 1918 року / Р. Я. Пиріг // Краєзнавство. – 2013. – № 2. – С. 95–106. – Бібліогр.: 45 назв.

186. ПИРІГ Р. Українська гетьманська держава 1918 року : іст. нариси / Р. Я. Пиріг ; Нац. АН України, Ін-т історії України. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2011. – 335 с.

Про діяльність Ф. Лизогуба на посаді Голови Ради Міністрів на с.: 89, 90, 118, 138, 156, 164, 176, 178, 189, 271, 290, 315.

187. ПИРІГ Р. Урядовий корабель Федора Лизогуба / Руслан Пиріг // Урядовий кур'єр. – 2013. – 14 верес. – С. 20.

188. ПОЛОВЕЦЬ В. Федір Андрійович Лизогуб (1851–1928) : [до 165-річчя від дня народження] / Володимир Половець // Сіверян. літопис. – 2016. – № 5. – С. 156–160. – Бібліогр.: с. 159.

189. РЕЄНТ О. Українська Центральна Рада і Тимчасовий уряд УНР. Гетьманат П. Скоропадського 1918 р. / О. П. Реєнт // Велика війна 1914–1918 рр. і Україна / НАН України, Ін-т історії України. – Київ : КЛІО, 2013. – С. 654–691. – Бібліогр. в кінці ст.

190. СКОРОПАДСЬКИЙ П. Спогади (кінець 1917 – грудень 1918) / Павло Скоропадський. – Київ ; Філадельфія, 1995. – 493 с.

Про Ф. Лизогуба на с.: 161–165, 167–169, 194, 203, 204, 206, 207, 217–220, 235, 236, 249, 250, 262, 264, 269, 272, 273, 280, 294–296, 345, 350, 353, 357, 363.

191. ТИМОШЕНКО Т. Діяльність уряду Ф. Лизогуба в галузі освіти [травень–листопад 1918 р.] / Т. Тимошенко // Матеріали наук.-практ. конференції «Перші Фльорівські читання», 12 жовтня 2010 р. / ред. О. В. Клімова. – Чернігів, 2010. – С. 43–46.

192. ТИМОШЕНКО Т. Діяльність Ф. Лизогуба в земських установах Чернігівської губернії (1888–1899 рр.) / Тетяна Тимошенко // Сіверян. літопис. – 2006. – № 4. – С. 87–92. – Бібліогр.: с. 91–92.

193. ТИМОШЕНКО Т. Освітня діяльність уряду Ф. Лизогуба [травень–листопад 1918 р.] / Т. М. Тимошенко // Вища школа: проблеми, пошуки, тенденції : матеріали наук.-метод. семінару / ред. і уклад. В. М. Половець. – Чернігів, 2007. – Вип. 9. – С. 133–138.

194. ТИМОШЕНКО Т. Ф. Лизогуб – спадкоємець традицій свого роду / Тетяна Тимошенко // Сіверян. літопис. – 2006. – № 6. – С. 64–68.

195. ТИМОШЕНКО Т. Федір Лизогуб і земська освіта / Т. Тимошенко // Сіверян. літопис. – 2007. – № 4. – С. 98–103.

196. УКРАЇНСЬКИЙ національно-визвольний рух. Березень–листопад 1917 року : док. і матеріали / упоряд.: В. Верстюк (керівник) та ін. – Київ : Вид-во імені Олени Теліги, 2003. – 1024 с.

Згадується Ф. Лизогуб на с.: 224, 959.

197. ЧИКАЛЕНКО Є. Щоденник (1918–1919) / Євген Чикаленко. – К. : Темпора, 2011. – 424 с.

Про Ф. Лизогуба на с.: 13, 67, 69, 74, 77, 87, 93, 96, 99,107, 109, 112, 116, 118, 122, 142, 143, 146, 152, 157, 173, 175, 178–180, 183–185, 187, 192, 196, 260, 265, 292, 293, 296, 298, 307, 317, 324.

198. ШКІЛЬНИК М. Україна у боротьбі за державність в 1917–1921 рр. : спомини і роздуми / Михайло Шкільник ; передм. Б. Боцюркова. – Торонто : [б. в.], 1971. – 366 с.

Про Ф. Лизогуба на с.: 122, 132, 152, 167, 216, 217, 222, 223, 239, 245, 246, 249, 250, 260, 269, 279, 284–286, 291, 292, 308, 316, 322, 329.

МАЗЕПА ІСААК (ІСАК) ПРОХОРОВИЧ (1884–1952)

Ісаак Прохорович Мазепа – публіцист, громадський, політичний і державний діяч, міністр внутрішніх справ, керівник уряду УНР періоду Директорії (серпень 1919 – травень 1920 рр.).

Народився в с. Костобобрів Новгород-Сіверського повіту Чернігівсь-кої губернії (нині село Семенівського р-ну Чернігівсь-кої області) у родині міщан козацького походження. Навчався у Новгород-Сіверській повітовій бурсі, потім – у духовній семінарії в Чернігові. Після закінчення семінарії вступив на факультет природничих наук Санкт-Петербурзького університету (1904–1910). Був активним діячем української студентської громади в Санкт-Петербурзі. Від 1905 року – член Революційної української партії, з 1906 року – Української соціал-демократичної робітничої партії (УСДРП), член петербурзького осередку УСДРП і редколегії часопису «Вільна Україна».

Після закінчення університету Ісаак Мазепа працював агрономом у Нижегородській губернії (1912–1913), а згодом переїхав до Катеринослава (тепер м. Дніпро).

У роки революції Ісаак Мазепа бере активну участь в організації вільного козацтва на Катеринославщині, стає членом Катеринославської губернської революційної ради, редактором партійного часопису УСДРП «Наше слово» (Катеринослав), «Голос робітника».

З січня 1919 року Мазепа – депутат Трудового конгресу України. А з 9 квітня – народний міністр внутрішніх справ УНР. З 27 серпня 1919 по 25 травня 1920 року – голова Ради Народних Міністрів Української Народної Республіки.

Ісаак Мазепа брав участь у Першому Зимовому поході Армії УНР 1919–1920 рр. У травні–червні 1920 року – він народний міністр земельних справ УНР.

З 1920 року Мазепа жив у Львові, був редактором часопису «Соціалістична думка». Від 1923 року – на еміграції в Чехословаччині, професор Української господарської академії в Подєбрадах, Українського соціологічного інституту в Празі. Належав до проводу закордонної групи УСДРП, був членом виконкому Соціалістичного робітничого інтернаціоналу. З 1945 року мешкав в Австрії та Німеччині. Від жовтня 1946 року – професор Українського технічно-господарського інституту в Мюнхені (Баварія). Співзасновник Української національної ради в еміграції (1948 р.), голова уряду УНР в еміграції (1948 – січень 1952 рр.). Засновник Української соціалістичної партії (1950 р.).

Публіцистичну спадщину Мазепи становить низка праць, в яких зібрано і систематизовано документи про державне будівництво в Україні 1917–1920 рр., подано ґрунтовний аналіз діяльності політичних партій і діячів національно-визвольного руху.

Помер Ісаак Мазепа в 1952 році в м. Аугсбург (ФРН).

Публікації Ісаака Мазепи:

199. БОЛЬШОВИЗМ і окупація України : соц.-екон. причини недозрілості сил укр. революції. – Львів ; Київ : Знаття то сила, 1922. – 156 с.

200. ГОЛОД на Україні в 1921–1922 рр. // Хроніка–2000. – 1993. – Вип. 5. – С. 141–146.

201. ЗИМОВИЙ похід і партизанський рух на Україні в 1919 р. // Календар-альманах Дніпро на переступний рік 1936. – Львів, 1935. – С. 89–96.

202. «НАЦІОНАЛІЗМ» без національного змісту // Наше слово : збірник. – Мюнхен ; Лондон, 1975. – Ч. 4. – С. 19–37.

203. НАШЕ недавнє минуле і наша сучасність: з приводу 15-ліття листопадової катастрофи УНР // Соціал-демократ. – 1935. – № 16. – С. 4–8.

204. ОГНЕВА проба : українська політика й стратегія в добі Зимового походу, 1919–20. – Прага : Колос, 1941. – 96 с.

205. ПІДСТАВИ нашого відродження : [у 2 ч.] Ч. 1 : Причини нашої бездержавності. – [Б. м.], 1946. – 180 с.

206. ПІДСТАВИ нашого відродження : [у 2 ч.] Ч. 2 : Проблема відродженої України. – [Б. м.] : Прометей, 1949. – 163 с.

207. ПІДСТАВИ нашого відродження: УНР після приходу більшовиків на Україну // Хроніка–2000. – Київ, 1999. – Вип. 31/32. – С. 245–251. – (Публікується за вид. вид-ва «Прометей», 1946).

208. ПРОБУДЖЕННЯ України в революції 1917 року // Наше слово. – 1973. – № 3. – С. 164–171.

209. ПРОБУДЖЕННЯ України в революції 1917 року // Соціал-демократ. – Подєбради, 1937. – № 19. – С. 8–16.

210. ТВОРЕНА держава: (Боротьба 1919 р.) : [спогади] // Збірник пам'яті Симона Петлюри (1879–1926). – Київ, 1992. – С. 16–75.

211. ТВОРЕНА держава (Боротьба 1919 р.) // З історії Української революції / [співавтор] П. Феденко. – Прага : [б. в.], 1930. – С. 2–61.

212. ТРИ ПЕРІОДИ української революції // Вільна Україна. – 1921. – № 1 (на титулі № 1/2). – С. 5–49.

213. УКРАЇНА в огні й бурі революції 1917–1921. – Київ : Темпора, 2003. – 608 с. : іл. – (Vita Memoriae).

214. УКРАЇНА в огні й бурі революції, 1917–1921. Ч. 1 : Центральна Рада. Гетьманщина. Директорія ; Ч. 2 : Кам'янецька доба. – Дніпропетровськ : Січ, 2001. – 414 с.

215. УКРАЇНА в огні й бурі революції, 1917–1921. Ч. 2 : Зимовий похід ; Ч. 3 : Польсько-український союз. Кінець збройних змагань УНР. – Дніпропетровськ : Січ, 2002. – 334 с.

216. УКРАЇНА в огні й бурі революції, 1917–1921. Ч. І : Центральна Рада. Гетьманщина. Директорія. – Прага : Пробоєм, 1942. – 210, [2] с.

217. УКРАЇНА в огні й бурі революції, 1917–1921. Ч. 3 : Польсько-український союз. Кінець збройних змагань У.Н.Р. – Прага : Пробоєм, 1943. – 231, [3] с.

218. УКРАЇНА в огні й бурі революції, 1917–1921. Ч. І : Центральна Рада. Гетьманщина. Директорія. – [Мюнхен] : Прометей, 1950. – 210 с.

219. УКРАЇНА в огні й бурі революції, 1917–1921. Ч. 2 : Кам'янецька доба. Зимовий похід. – [Мюнхен] : Прометей, 1951. – 245 с.

220. УКРАЇНА в огні й бурі революції, 1917–1921. Ч. 3 : Польсько-український союз. Кінець збройних змагань У.Н.Р. – [Мюнхен] : Прометей, 1950. – 220 с.

Література про І. Мазепу:

221. ВАСКОВСЬКИЙ Р. Ісаак Мазепа в політичному житті Катеринославщини доби українських визвольних змагань / Васковський Р. Ю., Голуб А. І. // Історія та культура Подніпров'я. – Дніпропетровськ, 1998. – С. 139–144. – Бібліогр.: с. 144.

222. ВИСОЦЬКИЙ О. Політична діяльність Ісаака Мазепи / О. Висоцький // Вісн. Дніпропетровського ун-ту. Серія: Історія та археологія. Дніпропетровськ, 1998. – Вип. 3. – С. 163–169.

223. ГАВРИК В. Ісак Мазепа в національно-визвольній боротьбі українського народу часів Центральної Ради та Гетьманату / В. Г. Гаврик // Сторінки історії: зб. наук. праць / [відп. ред. Н. Ф. Гнатюк]. – Київ : ІВЦ «Вид-во «Політехніка», 2008. – Вип. 27. – С. 29–38.

224. ГАВРИК В. Ісак Мазепа: перші кроки у великій політиці / В. Гаврик // Сіверян. літопис. – 2012. – № 1/2. – С. 106–111.

225. ГАВРИК В. Ісак Мазепа в боротьбі українських соціал-демократів за державність (1905 – початок 1919 рр.) / В. Г. Гаврик // Науковий часопис. Серія 6. Історичні науки / НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. 5. – С. 45–49.

226. ГАВРИК В. І. Мазепа в суспільно-політичному житті української еміграції повоєнного періоду (друга половина 40-х – початок 50-х рр. XX ст.) / В. Г. Гаврик // Сторінки історії : зб. наук. праць / [відп. ред. Н. Ф. Гнатюк]. – Київ : ІВЦ «Вид-во «Політехніка», 2009. – Вип. 28. – С. 209–218.

227. ГАВРИК В. Ісак Мазепа. Перші роки на чужині (громадсько-політична діяльність І. Мазепи на початку 20-х рр. XX ст.) / Віктор Гаврик // Університет. – 2012. – № 1. – С. 31–38. – Бібліогр.: с. 38.

228. ГАВРИК В. Політична та державницька діяльність Ісака Мазепи в період Української революції [1917–1920 рр.] / В. Г. Гаврик // Знаки питання в історії України: особа і суспільство в історико-культурному просторі : зб. матеріалів IV міжнар. наук. конф. (Ніжин, 2009) / [упоряд. О. Г. Самойленко]. – Ніжин : НДУ ім. Миколи Гоголя, 2009. – С. 10–15.

229. ГАВРИК В. Політична діяльність Ісака Мазепи в повоєнний період (друга половина 40-х – початок 50-х рр. XX ст.) / В. Г. Гаврик // Каразінські читання (історичні науки) : матеріали міжнар. наук. конф. молодих вчених (Харків, 24 квітня 2009 р.). – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. – С. 58–60.

230. ГРИЩЕНКО О. Ісаак Мазепа замолоду / О. Грищенко // Ісаакові Мазепі на вічну пам'ять. – Мюнхен ; Лондон, 1973. – С. 63–69.

231. ГУБАНЬ Р. Ісаак Мазепа як «головний міліціонер» і як людина / Р. Губань // Людина і політика. – 2001. – № 1. – С. 126–136.

232. ДИРЕКТОРІЯ, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки. 1918–1920 : документи і матеріали : у 2 т. Т. 2 / упоряд.: В. Ф. Верстюк та ін ; Ін-т історії України НАН України, Центр. держ. арх. вищ. органів влади і упр. України, Дослід. ін-т сучас. укр. історії (Філадельфія). – Київ : Вид-во ім. Олени Теліги, 2006. – 744 с.

Публікуються журнали засідань Ради Народних Міністрів у період з лютого по грудень 1920 р. та закони, постанови, декларації Директорії та уряду УНР з листопада 1918 по грудень 1920 р. за підписом Ісаака Мазепи.

233. КИРИЧОК Б. Ісаак Мазепа – голова Ради Народних Міністрів / Борис Киричок // Порадник. – 2012. – 13 лип. – С. 5.

234. ЛОЗОВИЙ В. Ісаак Мазепа – український політичний діяч, історіограф Кам'янецької доби Директорії УНР / В. С. Лозовий // Наук. праці Кам'янець-Поділ. держ. пед. ун-ту. Іст. науки. – Т. 8. – Кам'янець-Подільський, 2001. – С. 340–350.

235. МАЗЕПА Ісаак Прохорович (Голова Ради Народних Міністрів УНР: 29 серпня 1919 р. – 26 травня 1920 р.) // Уряди Центральної Ради, Української Держави, Української Народної Республіки доби Директорії, Західноукраїнської Народної Республіки, Криму, Карпатської України / ред. Н. К. Дніпренко. – Київ : Вістка, 2008. – С. 38–39.

236. МАЗЕПА Ісаак Прохорович // Довідник з історії України : А–Я / Ін-т історичних досліджень Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка ; [за заг. ред.: Підкови І. З., Шуста Р. М.]. – Київ : Генеза, 2002. – С. 439.

237. МАЗЕПА Ісаак Прохорович // Історія Кам'янець-Подільського державного українського університету в іменах (1918–1921 рр.) / О. М. Завальнюк. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2006. – С. 42–49.

238. МАЗЕПА Ісаак Прохорович // Провідники духовності в Україні / за ред. І. Ф. Кураса. – Київ : Вища школа, 2003. – С. 62–63.

239. МАЗЕПА Ісак (Ісаак) Прохорович // «Просвіти» і Українська Державність (друга половина XIX – перша половина XX ст.) / Ольга Малюта ; НАН України, ін-т історії України, Всеукр. т-во «Просвіта ім. Т. Шевченка». – Київ : Просвіта, 2008. – С. 533–536.

240. МАЗЕПА Ісаак Прохорович // Уряди України у XX ст. – Київ : Наук. думка, 2001. – С. 174–180.

241. «МИ ХОЧЕМО самі порядкувати своїм життям» (Ісаак Прохорович Мазепа) // Проект «Україна», 1917–1920 рр. Постаті / Валерій Солдатенко. – Харків : Фоліо, 2011. – С. 240–[242].

242. НАГОРНА Л. Прем'єр Української Народної Республіки (Ісаак Мазепа) / Л. Нагорна // Українська ідея. Постаті на тлі революції / НАН України. Ін-т нац. відносин і політології та ін. ; [редкол.: Курас І. Ф. та ін.]. – Київ, 1994. – С. 235–255.

243. ОСТАШКО Т. Мазепа Ісаак Прохорович / Т. Осташко // Малий словник історії України / редкол.: В. Смолій [та ін.] – Київ : Либідь, 1997. – С. 245.

244. ПАВЛИШИН О. Українська Національна Рада в Кам'янці на Поділлі (1920) / О. Павлишин // Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років : зб. наук. ст. – Київ, 2015. – Вип. 11. – С. 118–137.

245. ПРОХОДА В. Думки про Правду : до історії постання української нації / Василь Прохода ; [передм. Коваля Р.]. – Дрогобич : «Відродження», 2009. – 568 с.

Про Іс. Мазепу на с.: 157, 179, 213, 229, 230, 249–252, 254–258, 260–264.

246. СІДАК В. Полковник Петро Болбочан: трагедія українського державника / Сідак В., Осташко Т., Вронська Т. – Київ : Темпора, 2004. – 416 с. : іл.

Про І. Мазепу на с.: 20, 43, 62, 68, 81, 82, 89, 91, 96, 97, 101, 105, 117, 121, 126, 141, 146, 150, 160, 290, 291, 305, 344, 356, 357, 361, 364, 370, 371, 376, 413.

247. СОЛДАТЕНКО В. Ісаак Прохорович Мазепа : (член УСДРП, міністр внутрішніх справ 1919–1920 рр.) / В. Ф. Солдатенко // Історія України. – 1998. – № 22. – С. 1, 2.

248. СОЛДАТЕНКО В. Мазепа Ісаак Прохорович / В. Солдатенко // Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) [та ін.] – Київ : Парламентське вид-во, 2011. – С. 416.

249. СТРЕЛЬСЬКИЙ Г. Мазепа Ісаак Прохорович / Геннадій Стрельський // Українські історики XX століття : біобібліогр. довід. / Ін-т історії України НАН України. Серія: Українські історики. – Київ ; Львів, 2003. – Вип. 2, ч. 1. – С. 202–204.

250. ФЕДЕНКО П. Ісаак Мазепа. Борець за волю України / П. Феденко. – Лондон : Наше слово, 1954. – 228 с. : іл.

251. ФЕДЕНКО Б. З останніх днів І. П. Мазепи / Б. Феденко // Ісаакові Мазепі на вічну пам'ять. – Мюнхен ; Лондон, 1973. – С. 119–127.

252. ЧИКАЛЕНКО Є. Щоденник (1907–1917) / Євген Чикаленко. – К. : Темпора, 2011. – 480 с.

Про І. Мазепу на с.: 192, 195, 244, 385, 403, 409, 419, 421, 431, 433, 437.

253. ЧИКАЛЕНКО Є. Щоденник (1918–1919) / Євген Чикаленко. – К. : Темпора, 2011. – 424 с.

Про І. Мазепу на с.: 9, 270, 272, 322, 332, 349.

254. ЧИКАЛЕНКО Є. Щоденник, 1919–1920 = Diary, 1919–1920 / Євген Чикаленко ; за ред. В. Верстюка та М. Антоновича. – Київ ; Нью-Йорк : Вид-во ім. Олени Теліги, 2005. – 639 с.

Про І. Мазепу на с.: 25, 30, 31, 56, 69–71, 201, 206–208, 212, 237, 239, 240, 245, 246, 251, 257, 258, 260, 267, 286, 345, 534, 539, 545–547, 573, 574, 577, 579, 587, 605.

255. ЯБЛОНСЬКИЙ В. Ісак Мазепа в «Огні й бурі революції» та еміграції / В. Яблонський // Вісн. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2010. – Історичні науки. Вип. 3 : До 20-річчя кафедри історії України. – С. 353–361.

МІХНОВСЬКИЙ МИКОЛА ІВАНОВИЧ (1873–1924)

Микола Іванович Міхновський – український політичний і громадський діяч, адвокат, публіцист, ідеолог українського націоналізму та організатор українського війська.

Народився 19 (31) березня 1873 року в с. Турівка Прилуцького повіту Полтавської губернії в сім'ї сільського священика. Дитинство і юність Миколи Міхновського пройшли на Прилуччині.

У 1890 році після закінчення Прилуцької гімназії Міхновський вступив на юридичний факультет Київського університету. На першому курсі став членом «Молодої громади», яка безпосередньо організовувала український визвольний рух. У 1891 році Микола Міхновський стає членом таємної організації, яка ввійшла в історію як «Братство Тарасівців».

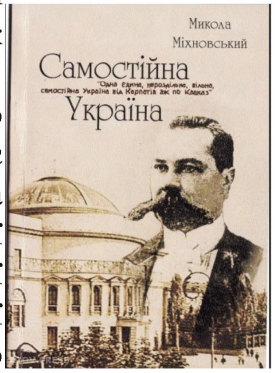

Головним твором Миколи Міхновського як ідеолога самостійності України є «Самостійна Україна». Ця праця, написана на початку 1900 років як програма першої української політичної самостійницької організації – Революційної української партії (РУП), стала програмою дій для цілого

покоління, яке в 1917 році підняло жовто-блакитне знамено Української революції.

Микола Міхновський ще навесні 1917 року на початку існування Центральної Ради запропонував чітку програму української політики під час революції:

- негайно проголосити державну самостійність України;
- негайно сформувати регулярну українську армію;
- укласти сепаратний мир із центральними державами;
- відкликати українське військо з фронтів і забезпечити охорону українських кордонів;
- розпочати розв'язання соціальних проблем в Україні.

Але його ідея не знайшла належної підтримки серед лідерів революційної влади. Та в умовах розвалу російської царської армії ідея Миколи Міхновського про організацію українських військових частин отримала широкий розголос серед військових. 16 березня 1917 року, у День свята революції, під час наради військових Київського гарнізону ухвалили рішення про заснування товариства «Український військовий клуб імені гетьмана Павла Полуботка» та організацію української армії. 18 квітня 1917 року в Києві було оголошено про створення із солдатів-добровольців київського етапного пункту Першого Українського козачого полку імені гетьмана Богдана Хмельницького.

Ці військові формування проіснували недовго. Та вони стали першими регулярними формуваннями української армії.

За участь у спробі військового заколоту Міхновського відправляють на Румунський фронт, де він пробув аж до Жовтневого перевороту. До України повернувся пізньої осені 1917 року, оселився на Прилуччині. Невдовзі Лубенське земство обрало його мировим суддею.

За часів Гетьманату кандидатуру Миколи Міхновського пропонували на посади прем'єр-міністра та міністра внутрішніх справ. Але за станом здоров'я він відмовився.

Після поразки визвольних змагань Міхновський жив на Півдні України, вчителював на Кубані. І лише в 1924 році повернувся до Києва, де був заарештований.

3 травня 1924 року Миколу Міхновського знайшли повішеним у садку в садибі Володимира Шемета.

Публікації М. Міхновського:

256. З ЗАКОРДОННОЇ України // Політологія. Кінець XIX – перша половина XX ст. : хрестоматія / за ред. О. І. Семківа. – Львів : Світ, 1996. – С. 156.

257. КАЗКИ та оповідання з недійсного життя = Spirillum particianum ukrainofilicum (Дісертація на доктора Патріотизму). – Харків : Друк. «Печатное дело», 1912. – 40 с.

Під псевдонімом Микола Ґедзь.

258. КАЗКИ та оповідання з недійсного життя // Березіль. – 2013. – № 5/6. – С. 30–54.

Під псевдонімом Микола Ґедзь.

259. ЛІРИКА. – Київ : Друк. 2-ої Артілі, 1912. – 94 [2] с.

260. НАШІ відносини до війни. – Київ : Вернигора, 1917. – 16 с.

261. НАЦІОНАЛІЗМ – всесвітня сила // Націоналізм : антологія / Наук. т-во ім. В'ячеслава Липинського ; упоряд.: О. Проценко, В. Лісовий ; літ. ред. Л. Білик. – Київ : Смолоскип, 2000. – С. 159–160.

262. НАЦІОНАЛІЗМ і космополітизм // Політологія. Кінець XIX – перша половина XX ст. : хрестоматія / за ред. О. І. Семківа. – Львів : Світ, 1996. – С. 158–160.

263. ПУБЛІЦИСТИКА та вірші / [упоряд. В. І. Моренець]. – Ніжин : Лисенко М. М., 2015. – 96 с. : іл., фот.

264. САМОСТІЙНА Україна : промова [в 39 річницю смерті Т. Шевченка]. – Львів : Видає Е. Косевич. Друк. Уділова, 1900. – 23 с.

265. САМОСТІЙНА Україна // Большевизм і визвольна боротьба : [зб. ст.]. – [Б. м.] : УЦІС, 1991. – С. 177–191.

266. САМОСТІЙНА Україна / [упоряд.: Р. Коваль та ін. ; ред.: Р. Коваль та ін.]. – Київ : Діокор, 2002. – 76, [1] с.

267. САМОСТІЙНА Україна / упоряд. Р. Коваль [та ін.] ; ред., передм. Р. Коваль. – 2 вид., випр. – Київ : Діокор, 2003. – 77 с. – (Б-ка укр. патріота). – Бібліогр.: с. 25–26.

268. САМОСТІЙНА Україна // Вивід прав України / [М. Грушевський та ін. ; ред. М. П. Парцей]. – Львів : Слово, 1991. – С. 78–83.

269. САМОСТІЙНА Україна // Націоналізм : антологія / Наук. т-во ім. В'ячеслава Липинського ; упоряд.: О. Проценко, В. Лісовий ; літ. ред. Л. Білик. – Київ : Смолоскип, 2000. – С. 147–158.

270. САМОСТІЙНА Україна // Укр. етнічна нація. – Київ, 2012. – С. 166–174.

271. САМОСТІЙНА Україна // Укр. сусп.-політ. думка в 20 ст. : док. і матеріяли / упоряд.: Тарас Гунчак, Роман Сольчаник. – [Б. м.] : Сучасність, 1983. – Т. 1. – С. 61–72.

272. САМОСТІЙНА Україна. – Київ : [б. в.] ; Львів : Всеукр. політ. об-ня Державна Самостійність України, 1991. – 22 с.

273. САМОСТІЙНА Україна. – Чернігів : [б. в.], 1992. – 16 с.

274. САМОСТІЙНА Україна. Справа української інтеліґенції / упоряд., передм. В. В. Яременко. – Київ : МАУП, 2007. – 350 с. – Бібліогр.: с. 309–320.

275. САМОСТІЙНА Україна: програма Революційної Української партії із 1900 р. / вступ. слово проф. Володимира Шаяна. – Лондон : Відділ Союзу українців у Великій Британії у Вольвергемптоні, 1967. – 32 с.

276. СУСПІЛЬНО-політичні твори / редкол.: Ігор Гирич, Олег Проценко, Федір Турченко ; [авт. передм. Ф. Турченко]. – Київ : Смолоскип, 2015. – 462 с. : фот. – Імен. покажч.: с. 449–457.

Література про життя та діяльність М. Міхновського:

277. АНДРІЄВСЬКИЙ В. Микола Міхновський (Нарис суспільно-політичної біографії) / В. Андрієвський // Визвольний шлях. – 1974. – № 6. – С. 588–617.

278. БОЙКО О. Міхновський Микола Іванович / Бойко О. Д. // Енциклопедія історії України : у 10 т. / Ін-т історії України НАН України ; редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – Київ : Наук. думка, 2009. – Т. 6 : Ла–Мі. – С. 766.

279. БОЙКО О. Націоналізм Миколи Міхновського / О. Бойко // Українська газета. – 2000. – 6 лип. – С. 6.

280. ВЕНЦАЛЬ В. Сурмачі нації : [Міхновський Микола Іванович] / В. Венцаль // Нескорена нація. – 1993. – 18 груд. – С. 1.

281. ВЕРЕСЕНЬ С. Він запалив полум'я в серцях / С. Вересень // Шлях перемоги. – 2003. – № 50. – С. 8.

282. ВІД КАРПАТ аж до Кавказу або за що загинув Микола Міхновський // Просвіта. – 2000. – 28 січ.

283. ВОЛКОВИНСЬКИЙ В. Микола Міхновський / В. Волковинський // Історія України в особах XIX–XX ст. / [редкол.: І. Войцехівська та ін.]. – Київ, 1995. – С. 261–266.

284. ГАВРИЛЬЧЕНКО О. Таємниця загибелі Миколи Міхновського / О. Гаврильченко // Шлях перемоги. – 2009. – № 18. – С. 6 ; Час і події. – 2008. – 10 січ.

285. ГОЛОБУЦЬКИЙ О. Микола Міхновський / О. Голобуцький // ОУН: минуле і майбуття : збірник / відп. ред. С. Таран. – Київ : Фундація ім. Олега Ольжича, 1993. – С. 5–24.

286. ГОРАК В. Вічний опозиціонер : [Микола Міхновський] / Володимир Горак // День. – 2007. – 14 квіт. – С. 7.

287. ГОРЄЛОВ М. Борець за національну державу : [Микола Міхновський] / М. Горєлов // Дніпро. – 1997. – № 3/4. – С. 89–107.

288. ГОРЄЛОВ М. Будівничий українського війська : [Микола Міхновський] / М. Горєлов // Наукові записки : [зб. ст.] /

НАН України ; [редкол.: І. Ф. Курас (голова) та ін.]. – Київ : ІПіЕНД, 2005. – Вип. 28. – С. 61–74.

289. ГРИГОР'ЄВА О. Микола Міхновський. Життя проти течії / Олена Григор'єва // Дзеркало тижня. – 2013. – 20–26 квіт. – С. 15.

290. ГУБСЬКИЙ С. Концепція україноцентризму у працях Миколи Міхновського / Сергій Губський // Самостійна Україна. – 2013. – Ч. 3. – С. 11–18 : фот.

291. ДАНИЛЕНКО А. Герой у сірому граніті : до 140-річчя фундатора самостійної України Миколи Міхновського на Київщині встановили пам'ятник / Анна Даниленко // Україна молода. – 2013. – 12–13 квіт. – С. 6.

292. ДОЛЯ І. Міхновський: фаховий погляд на Переяславську угоду / І. Доля // Шлях перемоги. – 2004. – 11 лют. – С. 11.

293. ДОРОЖИНСЬКИЙ П. Микола Міхновський – основоположник ідеології українського націоналізму / Павло Дорожинський // Самостійна Україна. – 2013. – Ч. 3. – С. 3–5 : фот.

294. ДОЦЕНКО А. Микола Міхновський як людина у спогадах його сучасників / Анатолій Доценко // Самостійна Україна. – 2013. – Ч. 3. – С. 6–10 : фот.

295. ДЯЧЕНКО В. Микола Міхновський – політик, адвокат, воїн / В. Дяченко // Укр. газета. – 2003. – № 32. – С. 10.

296. ЄФРИМОВИЧ В. Військо йде. Спогад про Миколу Міхновського // Календар української родини на переступний рік / Єфримович В. – Мондер, Альберта, Канада : Вид-во й друкарня отців Василіан, 1948. – Річник 9. – С. 104–115.

297. ЗОЦЬ Т. Відомий і невідомий Микола Міхновський / Тетяна Зоць // Град Прилуки. – 2012. – 25 січ. – С. 3.

298. КАРДАШИНСЬКА С. Микола Міхновський / С. Кардашинська // Нова генерація. – 2000. – № 11. – С. 11.

299. КВІТ С. Вільна, але не самостійна: за що загинув Микола Міхновський / С. Квіт // Політика і культура. – 2000. – № 2. – С. 44–45.

300. КИЦЮК О. В опозиції до всіх урядів і режимів : Микола Міхновський і його місце у боротьбі за розбудову Української національної держави / О. Кицюк // Історія України. – 2011. – № 18 (трав.). – С. 16–20.

301. КНИШ З. Микола Міхновський і вибори до Четвертої Думи / З. Книш // Самостійна Україна. – 1958. – Ч. 3/5. – С. 5–11.

302. КОВАЛЬ Р. «Від Сяну до Дону» : до 125-річчя від дня народження Миколи Міхновського / Р. Коваль // Незборима нація. – 1998. – № 17/18. – С. 1–2.

303. КОВАЛЬ Р. Міхновський Микола Іванович / Роман Коваль // Кубанська Україна / Ренат Польовий. – Київ : Діокор, 2002. – С. 154–155 : фот.

304. КОРНЕЛЮК В. До витоків нашого «Я» : [Микола Міхновський] / В. Корнелюк // Народна газета. – 2003. – № 36. – С. 5.

305. КОРНОВЕНКО С. Міхновський Микола // Українська революція : історичні портрети / С. В. Корновенко, А. Г. Морозов, О. П. Реєнт ; Ін-т історії України НАН України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Вінниця : Фоліант, 2004. – С. 142–147.

306. КУДРЯВЦЕВ Л. Апостол української державності : [Микола Міхновський] / Л. Кудрявцев // Уряд. кур'єр. – 2006. – 22 лист. – С. 14.

307. КУДРЯВЦЕВ Л. Романтик української ідеї : [Микола Міхновський] / Л. Кудрявцев // Іменем закону. – 2008. – № 3. – С. 24–25.

308. КУРАС І. М. І. Міхновський: постать на тлі епохи / Курас І. Ф., Турченко Ф. Г., Геращенко Т. С. // Укр. іст. журн. – 1992. – № 9. – С. 76–91 ; № 10/11. – С. 63–79.

309. ЛУК'ЯНЧУК Г. 2013 рік оголосили роком Миколи Міхновського : націоналіст повернувся у рідне село героєм / Г. Лук'янчук // Укр. слово. – 2013. – 16–22 квіт. – С. 2.

310. МАРТИНЕЦЬ В. Микола Міхновський – піонер українського націоналізму / В. Мартинець // Політологічні читання. – 1995. – № 2. – С. 249–263.

311. МИКОЛА Міхновський // 100 великих українців / авт. ст.: Н. В. Астапенко [та ін.]. – Київ : Арій, 2008. – С. 323–329 : портр.

312. МИКОЛА Міхновський та його «Самостійна Україна» / Всеукр. наук. та проф. т-во ім. М. Міхновського ; підгот. В. Сніжко. – Київ : [б. в.], 1998. – 29 с. – Бібліогр.: с. 12.

313. МІРЧУК П. Відродження великої ідеї : [Микола Міхновський] / П. Мірчук ; передм. Р. Малащука. – Торонто : Ліга Визволення України, 1954. – 63 с.

314. МІРЧУК П. Микола Міхновський : апостол української державності / П. Мірчук. – Філадельфія : Т-во укр. студіюючої молоді ім. М. Міхновського, 1960. – 136 с. : портр.

315. МІХНОВСЬКИЙ Микола (1873–1924) // Видатні діячі українського національного відродження (XIX–XX ст.) : біограф. довід. для студентів ун-ту спеціальності «Історія» / упоряд. Т. Ю. Анпілогова ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». – Луганськ : ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2008. – С. 142–145.

316. МІХНОВСЬКИЙ Микола Іванович / О. Овсієнко // Малий словник історії України / редкол.: В. Смолій [та ін.]. – Київ, 1997. – С. 258.

317. МІХНОВСЬКИЙ Микола Іванович // Довідник з історії України / Ін-т. істор. дослідж. Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка ; за ред.: І. З. Підкови, Р. М. Шуста. – Київ : Генеза, 2002. – С. 477.

318. МІХНОВСЬКИЙ Микола Іванович // Землі української постаті знані : навч. посіб. / М. М. Шитюк, Є. Г. Горбуров, К. Є. Горбуров. – Миколаїв, 2011. – С. 494–499 : портр.

319. МІХНОВСЬКИЙ Микола Іванович // Історія війн і збройних конфліктів в Україні : енциклопед. довід. / [авт.-упоряд.: О. І. Гуржій та ін.]. – Київ, 2004. – С. 297.

320. МІХНОВСЬКИЙ Микола Іванович // Історія України : бібліогр. довід. / Нац. технічний ун-т «Харківський політехнічний інститут» ; Ніколаєнко В., Мешковая С., Ткаченко С. – Харків : НТУ «ХПІ», 2007. – С. 75–77.

321. МІХНОВСЬКИЙ Микола Іванович // Провідники духовності в Україні / за ред. І. Ф. Кураса. – Київ : Вища школа, 2003. – С. 70–71.

322. МОРЕНЕЦЬ В. Земляки Миколи Міхновського в боротьбі за Українську державність / Віктор Моренець ; Історичний клуб «Холодний Яр». – Київ ; Вінниця : [б. в.], 2012. – 252, [2] с. : фот. – (Б-ка іст. клубу «Холодний Яр»). – Бібліогр. в кінці ст.

323. МОРЕНЕЦЬ В. Микола Міхновський – основоположник українського націоналізму / Віктор Моренець // Земляки Миколи Міхновського в боротьбі за Українську державність / Віктор Моренець ; Іст. клуб «Холодний Яр». – Київ ; Вінниця : [б. в.], 2012. – С. 7–[21] : фот.

324. МУКОМЕЛА О. «Десять заповідей» для українців : [Микола Міхновський] / О. Мукомела // Пам'ять століть. – 2009. – № 3/4. – С. 159.

325. НАКОНЕЧНИЙ А. Міхновський про роль інтелігенції у ствердженні ідеї свободи / А. Наконечний // Соціогуманітарні проблеми людини / Нац. акад. наук України, Захід. наук. центр, Ін-т соціогуманітар. проблем людини ; [голов. ред.: Мельник В. П.]. – Львів : Ін-т соціогуманітар. проблем людини, 2013. – № 7. – С. 58–65.

326. НАУМОВ С. Микола Міхновський в українських політичних організаціях дореволюційного періоду (1890–1916 рр.) / С. О. Наумов // Вісн. Харків. держ. акад. культури. – 2009. – Вип. 27. – С. 38–47.

327. НАШ ЗЕМЛЯК Міхновський – яскравий, суперечливий, неоцінений // Деснян. правда. – 2015. – 9 квіт. – С. 6.

328. НЕЇЖМАК В. «Крамола» від Міхновського / В. Неїжмак // Україна молода. – 2013. – 4 квіт. – С. 8 : іл.

329. ОСТАШКО Т. Один з плеяди борців за самостійну Україну : [Микола Міхновський] / Т. Осташко // Іст. календар. – Київ, 2003. – Вип. 9. – С. 178–188.

330. ОСТУДІН В. Білі плями в біографії націоналіста Міхновського / В. Остудін // Україна молода. – 2003. – 23 квіт. – С. 10.

331. ПАТЕР І. Ідеї української держави : Микола Міхновський (1873–1924) / І. Патер // Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розвитку / НАН України, Ін-т народознавства ; [редкол.: Я. Ісаєвич (голова) та ін.]. – Львів : Нац. ун-т Львів. політехніка, 1998. – С. 24–34.

332. ПЕТРУШЕНКО М. Тріумф і трагедія Миколи Міхновського / М. Петрушенко // Уряд. кур'єр. – 2009. – № 44. – С. 13.

333. ПІНЧУК С. Історична постать Миколи Міхновського / С. Пінчук // Укр. слово. – 1998. – № 37. – С. 6.

334. САВРУК О. Візійна природа ідей Миколи Міхновського / Олександр Саврук // Самостійна Україна. – 2013. – Ч. 3. – С. 19–22 : портр.

335. «САМОСТІЙНА Україна» (Микола Іванович Міхновський) // Проект «Україна», 1917–1920 рр. Постаті / Валерій Солдатенко. – Харків : Фоліо, 2011. – С. 62–[82].

336. СИРОТЮК Ю. Трохи невідомого Міхновського / Юрій Сиротюк // Укр. слово. – 2015. – 2–8 груд. – С. 7 : фот.

337. СИТНИК В. Державницькі концепції М. Міхновського та В. Липинського: спроба порівняльного аналізу / В. Ситник // Іст. журн. – 2003. – № 1. – С. 57–65.

338. СМОГОРЖЕВСЬКА І. Микола Міхновський – самовідданий борець за національне визволення / І. Смогоржевська // Київ. старовина. – 2008. – № 4. – С. 145–150. – Бібліогр.: 11 назв.

339. СОЛДАТЕНКО В. Ідейний опонент М. Грушевського (полемічні зауваги на полях книги Ф. Турченка «Микола Міхновський: життя і слово» / В. Ф. Солдатенко // Укр. іст. журн. – 2006. – № 5. – С. 98–110.

340. СОЛДАТЕНКО В. Міхновський Микола Іванович / В. Солдатенко // Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К. : Парламент. вид-во, 2011. – С. 459–460.

341. ТКАЧЕНКО Ю. «Батько українських націоналістів» : [Микола Міхновський] / Ю. Ткаченко // Віче. – 1995. – № 11. – С. 127–138.

342. ТУРЧЕНКО Ф. Микола Міхновський : життя і слово / Федір Григорович Турченко. – Київ : Генеза, 2006. – 318 с. – Бібліогр.: с. 295–297 (55 назв.). – Імен., геогр. покажч.: с. 306–317.

343. ТУРЧЕНКО Ф. Микола Міхновський і сучасність : до 130-річчя з дня народження і 80-річчя трагічної смерті / Ф. Г. Турченко // Наукові праці Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту / редкол.: В. А. Смолій [та ін.]. – Кам'янець-Подільський, 2004. – Т. 12. – С. 144–153.

344. ТУРЧЕНКО Ф. Микола Міхновський на Кубані / Ф. Турченко // Пам'ятки України. – 2005. – № 3/4. – С. 100–105.

345. ТУРЧЕНКО Ф. Микола Міхновський у літературній творчості / Федір Турченко // Березіль. – 2013. – № 5/6. – С. 26–29.

346. ТУРЧЕНКО Ф. Михайло Грушевський VS Микола Міхновський (дискусія сучасників: погляд через сторіччя) / Ф. Г. Турченко // Укр. іст. журн. – 2013. – № 2. – С. 74–95.

347. ТУРЧЕНКО Ф. П. Скоропадський і М. Міхновський 1918 р.: дві моделі державного будівництва / Ф. Г. Турченко // Укр. іст. журн. – 2008. – № 4. – С. 48–60.

348. ЧЕПУР В. Родина Міхновських : наші знані земляки / В. Чепур // Правда Прилуччини. – 1993. – 16 жовт.

349. ЧЕРВАК Б. Актуальний Микола Міхновський / Богдан Червак // Укр. слово. – 2013. – 3–9 квіт. – С. 1, 4.

350. ЧИКАЛЕНКО Є. Щоденник (1907–1917) / Євген Чикаленко. – К. : Темпора, 2011. – 480 с.

Про М. Міхновського на с.: 41–43, 115, 119, 171, 186, 196, 227–228, 304, 343, 359–360, 370, 386–387, 393, 401, 406, 408.

351. ЧИКАЛЕНКО Є. Щоденник (1918–1919) / Євген Чикаленко. – К. : Темпора, 2011. – 424 с.

Про М. Міхновського на с.: 26–28, 63, 71, 88–92, 96–98, 108, 123, 147,161, 166, 171, 193, 205, 263, 265, 267, 285, 301, 302, 370.

352. ЧУБУКОВА Т. Історія України першої половини ХХ століття в особах : Міхновський Микола Іванович / Т. Чубукова // Історія в школі. – 2011. – № 2. – С. 35–37.

353. ЧУГУЄНКО М. Поєднання традицій і революційності в ідеологічній творчості Миколи Міхновського і теоретиків «Аксьон франсез» / М. Чугуєнко // Вісн.: Історія України / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2003. – Вип. 6. – С. 23–28.

354. ЧУЧУПА М. Миколі Міхновському : [вірш] / М. В. Чучупа // Самостійна Україна. – 2013. – Ч. 3. – С. 2.

355. ШАМРАЙ В. Права та свободи громадян за конституційним проектом М. Міхновського : історико-правові нариси / В. Шамрай // Право України. – 2010. – № 4. – С. 349–357.

356. ШАМРАЙ В. Проект української Конституції Миколи Міхновського / В. Шамрай // Вісн. юрид. ф-ту Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – 2008. – Вип. 79. – С. 37–41.

357. ШЕПІЛОВ Л. Принцип народовладдя в ідейній спадщині Миколи Міхновського / Л. Шепілов // Визвольний шлях. – 2001. – № 5. – С. 76–79.

358. ШКВАРЕЦЬ В. Микола Міхновський як речник самостійницької течії українського національно-визвольного руху / В. П. Шкварець, М. М. Шитюк, Ю. І. Губенко // Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 рр. : [зб. ст.] /

Нац. акад. наук України, Ін-т історії України ; [редкол.: Пиріг Р. Я. (відп. ред.) та ін.]. – Київ : Ін-т історії України, 2009. – Вип. 4. – С. 265–276.

359. ШУДРЯ М. Міхновський Микола Іванович / М. Шудря // Укр. культура. – 2000. – № 2. – С. 31.

360. ШУРХАЛО Д. Хто є хто в українській революції : [Микола Міхновський] / Д. Шурхало // Народна газета. – 2002. – № 22. – С. 2.

361. ЯРОШЕНКО О. Не забуваймо їх : [Микола Міхновський] / О. Ярошенко // Молодь України. – 2003. – 22 груд. – С. 1.

НАУМЕНКО ВОЛОДИМИР ПАВЛОВИЧ (1852–1919)

Володимир Павлович Науменко – український педагог, історик, літературознавець, етнограф, журналіст, громадський і державний діяч, член Української Центральної Ради, міністр освіти в уряді гетьмана Павла Скоропадського (листопад 1918).

Володимир Науменко народився 7 (19) липня 1852 року в Новгороді-Сіверському Чернігівської губернії в учительській родині. Його батько, Павло Осипович Науменко, працював директором місцевої гімназії.

Дитинство Володимир провів у Новгороді-Сіверському та Білій Церкві.

У 1869 році Науменко закінчив 2-гу Київську гімназію, де навчався разом з Олександром Русовим, з яким дружив потім усе життя.

З 1869 по 1873 рік навчався в Київському університеті на історико-філологічному факультеті.

Закінчивши навчання, Володимир Науменко присвятив себе освітянській справі. Педагогічну діяльність він розпочав у стінах рідної Другої київської гімназії, де пропрацював 30 років. Одночасно Володимир Павлович викладав російську словесність у Фундуклеївській жіночій гімназії, Володимирському кадетському корпусі, Колегії Павла Галагана, читав лекції на літніх учительських курсах.

За бездоганну педагогічну діяльність отримав чин статського радника, був нагороджений орденами Святої Анни IV та II ступеня, Святого Станіслава II ступеня, Святого Володимира IV ступеня. А 28 лютого 1898 року йому надали звання заслуженого вчителя.

У 1893–1906 роках Науменко працював на посаді головного редактора історико-етнографічного та літературного журналу «Кіевская старина». За цей час у журналі публікувалися статті, в яких відстоювалося право українського народу на власну мову. Завдяки активним зусиллям Володимира Науменка з 1898 року журнал отримав дозвіл на публікацію художніх творів українською мовою, створення української друкарні та відкриття книгарні «Київської старовини». У 1907–1909 роках журнал видає «Словарь української мови Грінченка».

КІЕВСКАЯ СТАРИНА.
ЕЖЕМѢСЯЧНЫЙ
ИСТОРИЧЕСКІЙ ЖУРНАЛЪ.
ГОДЪ ОСЕМНАДЦАТЫЙ.
ТОМЪ LXII.
1898 г.
СЕНТЯБРЬ.

СЛОВАРЬ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ТОМ I.
А—ЖЪ.

З 1906 по 1910 рік Науменко стає активним членом київської «Просвіти». Він був одним із засновників Українського наукового товариства в Києві. В 1913 році передав у дар Українському науковому товариству свою бібліотеку на кілька тисяч найменувань, серед яких було багато рідкісних видань.

Під час Українських визвольних змагань у березні 1917 року протягом двох тижнів тимчасово очолював Українську Центральну Раду до повернення із заслання Михайла Грушевського. Потім відмовився увійти до Центральної Ради. В той самий час Володимир Павлович друкує в газеті «Киевская мысль» статтю «Націоналізація школи в Україні», в якій викладає свою програму українізації початкової, середньої та вищої школи.

Після жовтневого перевороту 1917 року В. П. Науменко цілком присвятив себе справам освіти – відродженню української школи та розвиткові української мови. У 1917 році побачила світ його наукова праця «Загальні принципи українського правопису». Також у 1918 році він видав посібник для середніх шкіл під назвою «Руководство для изучения украинского языка в русских школах». Разом зі своїми колегами підготував до друку «Простий російсько-український словник». Володимир Павлович Науменко входив до складу Правописної комісії Міністерства освіти УНР, яка розробляла «Найголовніші правила українського правопису».

З липня 1918 року Науменко входить до складу Міністерства народної освіти і мистецтва Української Народної Республіки, а восени йому запропонували пост міністра освіти в гетьманському уряді. На посаді міністра Науменко пробув лише місяць, але встиг зробити чимало. Він був одним з організаторів Всеукраїнської академії наук. Саме підпис Науменка стоїть під наказом про призначення В. Вернадського її президентом.

Після падіння гетьманського уряду Володимир Науменко залишився жити в Києві та продовжував працювати на науковій ниві. У 1919 році він був зарахований науковим співробітником першого історико-філологічного відділу Української академії наук.

7 липня 1919 року Володимир Науменко був заарештований і протягом 24 годин засуджений та розстріляний за постановою

Всеукраїнської надзвичайної комісії за звинуваченням у контрреволюційній діяльності.

Праці В. Науменка:

362. АЛЕКСАНДР Александрович Русов и его общественная и литературно-научная работа на Украине и для Украины / [сост.: В. М. Шевченко и др.]. – Нежин ; Чернигов : Аспект-Поліграф, 2010. – 79 с.

363. АЛЕКСАНДР Федорович Кистяковский, [доктор уголовного права, ординарный профессор Киевского университета] : биогр. очерк с отрывком из рукописной автобиографии его. – Киев : Тип. Г. Т. Корчакъ-Новицкаго, 1895. – [2], 43 с.

364. ЗАГАЛЬНІ прінціпи українського правопису. – [Київ] : Укр. школа, 1917. – 20 с.

365. ЗАМЫСЛЪ на попа по рукописи 1798 г. // Кіевская старина. – 1899. – Т. 67, № 10. – Отд. 2. – С. 3–8.

366. ЗАМЪТКИ для будущаго біографа М. А. Максимовича // Кіевская старина. – 1896. – Т. 55, № 10. – Отд. 2. – С. 15–17 ; Т. 55, № 11. – Отд. 2. – С. 48–50.

367. КНИЖНАЯ ръчь у малороссовъ и русиновъ // Кіевская старина. – 1899. – Т. 64, № 1. – Отд. 1. – С. 134–142.

368. КЪ ВОПРОСУ о научномъ изданіи «Кобзаря» Т. Г. Шевченко // Кіевская старина. – 1892. – Т. 36, № 2. – С. 314–319.

369. М. А. МАКСИМОВИЧЪ какъ этнографъ // Чтенія въ историческомъ обществъ Нестора Лътописца / подъ ред. Н. П. Дашкевича. – Кіевъ : Типо-литографія Т. Г. Мейнандера. – 1904. – Кн. 18. – С. 107–110 [116].

370. НЕИЗДАННЫЯ малорусскія стихотворенія М. А. Максимовича // Кіевская старина. – 1898. – Т. 63, № 11. – Отд. 2. – С. 33–44.

371. НОВІ матеріали для історії української літератури 19-го віку. – Київ : Тип. Ун-та св. Владимира Акционер. Т-ва Н. Т. Корчакъ-Новицкаго, 1918. – 81 с.

372. ОБЗОРЪ фонетическихъ особенностей малорусской ръчи. – Киев : Тип. Г. Т. Корчакъ-Новицкаго, 1889 – 90 с.

373. ПЕРЕПИСКА М. А. Максимовича съ П. Г. Лебединцевымъ (1864–1873) // Кіевская старина. – 1904. – Т. 86, № 9. – Отд. 1. – С. 378–413 ; Т. 87, № 10. – Отд. 1. – С. 125–147 ; Т. 87, № 11. – Отд. 1. – С. 260–295 ; Т. 87, № 12 – Отд. 1. – С. 454–505.

374. ПИСЬМА М. А. Максимовича къ С. П. Шевыреву // Кіевская старина. – 1896. – Т. 54, № 9. – Отд. 1. – С. 275–294.

375. ПИСЬМО Т. Г. Шевченка къ В. И. Григоровичу // Кіевская старина. – 1899. – Т. 67, № 10. – Отд. 2. – С. 9–10.

376. ПО ПОВОДУ столетія открытія «Слова о полку Игоревъ» : [доклад] // Чтения в историческом обществе Нестора Летописца. – Кіевъ : Тип. Н. Т. Корчакъ-Новицкаго. – 1896. – Кн. 10. – С. 45 [53].

377. ПРОИСХОЖДЕНИЕ малорусской думы о Самуиле Кошке. – Киев : Тип. Н. Т. Корчакъ-Новицкаго, [1883]. – [2], 12 с.

378. РЕШЕН ли проф. Т. Д. Флоринским вопрос о книжной малорусской речи?. – Киев : Тип. Ун-та св. Владимира (Н.Т. Корчакъ-Новицкаго), 1900. – [2], 31с.

379. РЪШЕНЪ-ЛИ проф. Т. Д. Флоринскимъ вопросъ о книжной малорусской ръчи? // Кіевская старина. – 1900. – Т. 68, № 1. – Отд. 1. – С. 125–155.

380. СКОРБНАЯ страничка изъ жизни М. А. Максимовича (По его черновымъ письмамъ къ разнымъ лицамъ) // Кіевская старина. – 1898. – Т. 63, № 11. – Отд. 1. – С. 273–307.

381. СЛОВО о полку Игореве как памятник дружинной поэзии древней Руси. – Киев : Тип. Н. Т. Корчакъ-Новицкаго, 1895. – [2], 12 с.

382. СТАРОГРОМАДСЬКА бібліотека в Київі // Книжний вістник. – 1919. – Кн. 1. – С. 53–58.

383. Ф. С. МОРАЧЕВСКИЙ и его литературная деятельность. – Киев : Тип. Ун-та св. Владимира Акционер. Т-ва Н. Т. Корчакъ-Новицкаго, 1903. – [2], 37 с.

Бібліографія В. Науменка:

384. СКОРОПАД І. Бібліографія праць Володимира Науменка / І. Скоропад // Історико-педагогічний альманах. – 2005. – Вип. 1. – С. 185–192.

Література про життя та діяльність В. Науменка:

385. АЛБУЛ І. Дитинство В. П. Науменка в координатах соціалізаційних впливів кінця XIX – поч. XX ст. / І. Албул // Історико-педагогічний альманах. – 2012. – Вип. 1. – С. 37–40.

386. АЛБУЛ І. Змагання В. Науменка (1852–1919) за становлення національної школи як передумова розвитку української педагогіки 20-х років / Ірина Албул // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2012. – № 42. – С. 197–203.

387. АЛБУЛ І. Історія педагогіки в персоналіях: Володимир Науменко (1852–1919) : навч. посіб. / І. В. Албул ; Уманський держ. педагог. ун-т ім. Павла Тичини. – Умань : Софія, 2007. – 196 с. – Бібліогр.: с. 127–152.

388. АЛБУЛ І. Науково-просвітницька діяльність В. П. Науменка (1852–1919) : монографія / І. Албул. – Умань : Жовтий О. О., 2010. – 195 с. : табл. – Бібліогр.: 408 назв.

389. АЛБУЛ І. Роль Володимира Науменка у діяльності «Київського Товариства Грамотності» / Ірина Албул // Зб. наук. праць Уманського держ. пед. ун-ту. – 2014. – Ч. 3. – С. 15–20.

390. АНДРІЄВСЬКА Л. Нові архівні документи про долю міністрів останнього уряду Української Держави : [Науменко

Володимир Павлович] / Л. Андрієвська // Козацька скарбниця. – 2007. – Вип. 4. – С. 165–175. – Бібліогр.: 32 назви.

391. БІЛОКІНЬ С. Масони і Україна : [Науменко Володимир Павлович] / С. Білокінь // Пам'ятки України: історія та культура. – 2002. – № 2. – С. 189.

392. БІЛОКІНЬ С. Науменко Володимир Павлович / Білокінь С. // Мистецтво України : біогр. довід. – К., 1997. – С. 431.

393. БІЛОКІНЬ С. Науменко Володимир Павлович / Білокінь С., Федченко П. // Укр. літ. енциклопедія. – Київ, 1995. – Т. 3. – С. 467–468.

394. БОНДАРЧУК О. В. П. Науменко – вчитель, педагог, просвітній діяч / О. Б. Бондарчук, Р. І. Палійчук // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 4. – С. 134–141. – Бібліогр.: с. 141 (8 назв).

395. ВАСИЛЕНКО М. Володимир Павлович Науменко як редактор «Киевской старины» / М. Василенко // Вісн. НАН України. – 1994. – № 5. – С. 84–93.

396. ВЕГЕРА Л. Культурно-освітня діяльність В. П. Науменка в дореволюційний період (друга половина XIX ст. – 1917 р.) / Л. Р. Вегера // Сумська старовина. – 2014. – № 46. – С. 112–120.

397. ВЕГЕРА Л. Освітня діяльність Володимира Павловича Науменка (1852–1919 р.) / Л. Р. Вегера // Наук. часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 6 : Іст. науки : зб. наук. праць. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 8. – С. 370–378.

398. ДЖЕДЖУЛА Ю. «Із всіх слов'янських народностей тільки ми маємо таку демократичну і дорогу могилу…» / Ю. Джеджула // Розбудова держави. – 1993. – № 12. – С. 34–41.

399. ДЖЕДЖУЛА Ю. Володимир Науменко : історичні портрети / Ю. Джеджула, Є. Панкова // Освіта. – 1993. – 6 січ. – С. 13.

400. ДЖЕДЖУЛА Ю. Жодної вільної хвилини… Портрет Володимира Науменка / Ю. Джеджула, Є. Панкова // Київ. старовина. – 1994. – № 1. – С. 60–69.

401. ДЖЕДЖУЛА Ю. Слухали, постановили, розстріляли… [Науменко В. П.] / Ю. Джеджула, Є. Панкова // Журналіст України. – 1994. – № 5/6. – С. 8–9, 18.

402. ІЛЬЄНКО І. «Приговор привести в исполнение в 24 часа». За архівною справою ВУЧК на Володимира Науменка / І. Ільєнко // Літ. Україна. – 1992. – 13 серп. – С. 6.

403. ІЛЬЄНКО І. Володимир Науменко (1852–1919) / І. Ільєнко // Літ. Україна. – 1992. – 6 серп. – С. 6.

404. КАЛІНІНА Т. «Свою Україну любіть…» : [Науменко В. П.] / Т. Калініна // Пам'ять століть. – 2009. – № 3/4. – С. 213–215.

405. КІЗЧЕНКО В. Науменко Володимир Павлович / В. Кізченко // Малий словник історії України / редкол.: В. Смолій та ін. – Київ : Либідь. – С. 271.

406. КУЧИНСЬКИЙ М. Літературно-перекладацька діяльність Пилипа Морачевського в оцінці Володимира Науменка / М. Кучинський // Сіверян. літопис. – 2000. – № 5. – С. 122–131.

407. КУЧИНСЬКИЙ М. Літературно-видавнича діяльність Володимира Науменка – редактора журналу «Киевская старина» / М. Кучинський // Пам'ять століть. – 2000. – № 3. – С. 102–114.

408. МОВА. Політика. Культура: проблеми державності української мови очима корифеїв вітчизняної науки [М. П. Василенка, В. І. Вернадського, А. Ю. Кримського, В. П. Науменка, С. О. Єфремова] / передм.: І. Усенка, І. Худояра // Вісн. АН УРСР. – 1991. – № 8. – С. 51–55.

409. НАУМЕНКО Володимир // Довідник з історії України : А–Я / Ін-т іст. досліджень Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка ; [за заг. ред.: Підкови І. З., Шуста Р. М.]. – Київ : Генеза, 2002. – С. 504.

410. НАУМЕНКО Володимир // Провідники духовності в Україні / за ред. І. Ф. Кураса. – Київ : Вища школа, 2003. – С. 73.

411. НАУМЕНКО Володимир Павлович // Діячі Української Центральної Ради : біогр. довід. / В. Верстюк, Т. Осташко. – Київ : [б. в.], 1998. – С. 133–134.

412. НАУМЕНКО Володимир Павлович // «Просвіти» і Українська Державність (друга половина XIX – перша половина XX ст.) / Ольга Малюта ; НАН України, Ін-т історії України, Всеукр. т-во «Просвіта ім. Т. Шевченка». – Київ : Просвіта, 2008. – С. 566–568.

413. НАУМЕНКО Володимир Павлович // Михайло Грушевський, його сподвижники й опоненти / Геннадій Стрельський, Анатолій Трубайчук. – Київ : Четверта хвиля, 1996. – С. 118–120.

414. НАУМЕНКО Володимир Павлович // Міністри освіти України : у 2 т. / І. Л. Лікарчук. – Київ : Видавець Ешке О. М., 2002. – Т. 1 : 1917–1943 рр. – С. 84–86.

415. НАУМЕНКО Володимир Павлович // Українська педагогіка в персоналіях : навч. посіб. для вищ. навч. закл. У 2 кн. Кн. 1 : X–XIX століття / [О. В. Сухомлинська та ін.] ; за ред. О. В. Сухомлинської. – Київ : Либідь, 2005. – С. 516–524.

416. НЕКРОЛОГ В. П. Науменка // Книжний вістник. – 1919. – Кн. 2. – С. 96.

417. НОВІКОВА О. Євген Ківлицький про роботу Володимира Науменка в товаристві грамотності / Олена Новікова // Київ. старовина. – 2012. – № 3. – С. 79–85.

418. ОРЕЛ Ю. Тема «Киевской старины» в листах В. П. Науменка до М. Ф. Сумцова у фондах ЦДІАК України: [до 130-річчя від видання першого номеру журналу «Киевская старина»] / Ю. В. Орел // Архіви України. – 2012. – № 3. – С. 95–102. – Бібліогр.: 16 назв.

419. ПАЛІЄНКО М. Науменко Володимир Павлович / М. Палієнко // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопедичного словника / за ред. М. М. Романюка ; НАНУ,

Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника. – Львів, 1998. – Вип. V. – С. 373–379.

420. ПАЛІЄНКО М. Образ «Киевской старины» у спогадах та епістоляріях : згадується [Науменко В. П.] / Марина Палієнко // Сіверян. літопис. – 2014. – № 6. – С. 233–247.

421. ПАЛІЄНКО М. Повернення із забуття : портрет вченого, журналіста, видавця В. Науменка / М. Палієнко ; за ред. Н. Сидоренко. – Київ : Дослід. центр історії укр. преси, 1998. – 40 с. – Бібліогр.: с. 28–31. – Бібліогр. праці В. П. Науменка: с. 32–40.

422. ПАНКОВА Є. Володимир Науменко (1852–1919) / Є. В. Панкова // Укр. іст. журн. – 1998. – № 6. – С. 90–102.

423. ПОБІРЧЕНКО Н. «Більше працював, ніж жив» : [Володимир Науменко] / Н. Побірченко // Педагогічна газета. – 2004. – № 6. – С. 6.

424. ПОБІРЧЕНКО Н. Творчість і трагедія Володимира Науменка / Н. Побірченко // Шлях освіти. – 2003. – № 3. – С. 41–46.

425. ПРОВОЗІН П. 1917-ий у Новгороді-Сіверському : [Володимир Науменко] / Павло Провозін // Сівер. край. – 2016. – 16 січ. – С. 4.

426. ПРОВОЗІН П. Життя – за українську освіту, культуру : [Володимир Науменко] / Павло Провозін // Сівер. край. – 2015. – 29 серп. – С. 4.

427. ПРОВОЗІН П. Палкий шанувальник Кобзаря : [Володимир Науменко] / Павло Провозін // Сівер. край. – 2005. – 12 берез. – С. 3.

428. П'ЯТЬ листів М. Л. Кропивницького [до В. П. Науменка] / авт. передм. З. Борисюк // Укр. театр. – 1990. – № 3. – С. 22–24.

429. СІКАЛЮК А. Маловідомі джерела про діяльність В. П. Науменка / Анжела Сікалюк // Сіверян. літопис. – 2006. – № 5. – С. 64–73.

430. СКОРОПАД І. Вплив М. Максимовича на формування особистості В. Науменка / Ірина Скоропад // Іст.-пед. альманах. – 2007. – Вип. 1. – С. 91–96.

431. СКОРОПАД І. Педагогічна спадщина В. П. Науменка: окремі аспекти / І. В. Скоропад // Зб. наук. праць / В. Г. Кузь (голов. ред.) [та ін.]. – Умань, 2001. – С. 177–183.

432. СКОРОПАД І. Соціокультурне середовище як фактор розвитку особистості В. П. Науменка (1852–1919) на зламі XIX–XX століть / І. Скоропад // Психолого-пед. проблеми сільської шк. – 2007. – Вип. 20. – С. 200–206.

433. ТЕРЛЕЦЬКИЙ В. Сіверяни – дослідники життя і творчості П. О. Куліша : [згадується В. П. Науменко] / В. В. Терлецький // Сіверщина в історії України : зб. наук. праць. – Київ, 2009. – Вип. 2. – С. 139–143. – Бібліогр.: 19 назв.

434. УСЕНКО І. Співробітник з особливими дорученнями : [Володимир Науменко] / І. Усенко // Вісн. НАН України. – 1994. – № 5. – С. 79–83.

435. ФЕДОРОВА Л. Науменко Володимир Павлович / Л. Федорова // Видатні діячі науки і культури Києва в історико-краєзнавчому русі України : біогр. довід. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2005. – Ч. 2. – С. 83–87.

436. ЧИКАЛЕНКО Є. Спогади (1861–1907) = The Memoirs / Євген Чикаленко ; [передм. В. Дорошенка]. – Нью-Йорк : Укр. вільна акад. наук. у США, 1955. – 502, [2] с. : портр.

Про В. Науменка на с.: 193, 228, 237, 296, 298, 303–306, 308, 316, 320, 321, 324, 325, 353, 355–358, 367, 369, 370, 375, 385, 410, 411, 427, 430, 431, 443, 477–479.

ОНАЦЬКИЙ ЄВГЕН ДОМЕТІЙОВИЧ (1894–1979)

Євген Дометійович Онацький (псевдоніми: Не-Римлянин, Рибалка А., Тарас, Винар, Італ, Домотенко) – український націоналіст, енциклопедист, журналіст і науковець, громадський діяч, член Української Центральної Ради, учасник Української революції 1917–1921 років, провідний діяч Організації українських націоналістів. Представляв Чернігівську губернію в УЦР. Був головою дипломатичного представництва часів УНР в Італії.

Народився 13 січня 1894 року в м. Глухів Чернігівської губернії (тепер Сумської області) у родині викладача Глухівського учительського інституту Дометія Онацького. У 1904 році сім'я Онацьких переїхала до Кам'янця-Подільського, де Євген навчався в гімназії, яку закінчив у 1912 році зі срібною медаллю.

У 1912–1917 роках Євген Онацький навчався на історико-філософському факультеті Київського університету імені святого Володимира і був членом Наукового товариства імені Т. Шевченка.

У 1917 році ввійшов до складу Української Центральної Ради як представник українського студентства і невдовзі був призначений до її Секретаріату.

У 1919–1921 роках – керівник прес-бюро, голова дипломатичної місії Української Народної Республіки в Італії. Член Української партії соціалістів-революціонерів.

У 1921 році Євген Онацький емігрував з України. Жив в Італії, співпрацював з українськими періодичними виданнями

«Розбудова нації», «Новий клич», «Новий шлях», редагував бюлетень «Голос України», був кореспондентом часописів «Діло», «Свобода», «Новий час», «Український голос» та ін.

У 1943 році Є. Онацький за критику німецького націонал-соціалізму був заарешто-ваний та ув'язнений нацистами.

Після Другої світової війни в 1947 році Є. Онацький переїжджає до Аргентини, де стає головою спілки українських науковців, літераторів і митців, редагує видання «Наш клич», «Дзвін», «Відродження». Серед відомих видань Є. Онацького – «Українська мала енциклопедія» (у 16-ти кн., 4-х т. Буенос-Айрес, 1957–1967). Він автор історико-культурних праць, спогадів, статей про діячів української історії та світової літератури: «Українська теоретико-практична граматика для італійців» (1937), «Чарівне коло та ритуальне оголення» (1938), «Словник українсько-італійський» (1941), «Сторінки з римського щоденника» (1942–1943), «Завзяття чи спокуса самовиправдання» (1956), «Очима душі – голосом серця» (1956), «Записки українського журналіста і дипломата за 1918–1921 рр.» (1964, 1967), «Портрети в профіль» (1965).

Помер професор Онацький 27 жовтня 1979 року на 85-му році життя після тривалої та тяжкої хвороби. Похований в Буенос-Айресі.

Праці Є. Онацького

Книги:

437. З ЧУЖОГО поля. – Чикаго : Українсько-Американська Видавнича Спілка, 1965. – 145 с.

438. ЗАВЗЯТТЯ чи спокуса самовиправдання : нариси з суспільного життя. – Париж : Перша українська друкарня у Франції, 1956. – 205 с.

439. ОСНОВИ суспільного ладу. – Буенос-Айрес, 1949. – 71 с.

440. ОЧИМА душі – голосом серця : переспіви. – Буенос-Айрес : Перемога, 1956. – 102 с.

441. ПО ПОХИЛІЙ площі: записки журналіста і дипломата. – Мюнхен : Дніпрова Хвиля, 1969. – Ч. II. – 262 с.

442. ПОРТРЕТИ в профіль. – Чікаго : Українсько-Американська Видавнича Спілка, 1965. – 300 с.

443. ПОРТРЕТИ в профіль. – Київ : Українська видавнича спілка ім. Ю. Липи, 2016. – 221 с.

444. СПРАГА справедливости (нариси з суспільного життя). – Буенос-Айрес : Перемога, 1950. – 132 с.

445. СТОРІНКА з історії Генерального Суду та прокуратури на Україні в другій половині XVIII віку. – Київ : Друкар, 1918. – 15 с.

446. ТВОРЧЕ життя і геройська смерть Олени Теліги / [співавтор] О. Жданович. – Буенос-Айрес : Перемога, 1949. – 18 с.

447. У ВІЧНОМУ місті. – Буенос-Айрес : Вид-во М. Денисюка, 1954. – 533 с.

448. У ВІЧНОМУ місті : записки українського журналіста, роки 1931–1932. – Торонто : Новий шлях, 1981. – 631 с.

449. УКРАЇНСЬКА мала енциклопедія : у 4 т. – Буенос-Айрес, [1957–1959].

Т. 1. – 564 с. ; Т. 2. – 565–1076 с. ; Т. 3. – 1077–1588 с. ; Т. 4. – 1589–2147 с.

450. УКРАЇНСЬКА мала енциклопедія : у 4 т. Т. 1 : А–І / упоряд., та наук. ред. Сергій Білокінь. – Вид. 2-ге, уточн. – Київ : Пульсари, 2016. – 561, [1] с. : портр.

451. УКРАЇНСЬКА мала енциклопедія : [в 16 кн.]. – Буенос-Айрес : Накладом Адміністратури УАПЦ в Аргентіні : Друкарня «Чемпіон», 1957–1967.

Кн. 1 : Літери А–Б. – 1957. – 120 с.
Кн. 2 : Літери В–Г. – 1958. – 121–300 с.
Кн. 3 : Літери Д–Є. – 1958. – 301–432 с.
Кн. 4 : Літери Ж–Й. – 1959. – 435–564 с.
Кн. 5 : Літери К–Ком. – 1959. – 565–692 с.
Кн. 6 : Літери Ком–Л. – 1960. – 695–820 с.
Кн. 7 : Літери Ле–Ме. – 1960. – 823–948 с.
Кн. 8 : Літери Ме–На. – 1961. – 951–1076 с.
Кн. 9 : Літери На–Ол. – 1962. – 1077–1204 с.
Кн. 10 : Літери Ол–Пер. – 1962. – 1205–1332 с.
Кн. 11 : Літери Пере. – 1963. – 1333–1460 с.
Кн. 12 : Літери По–Риз. – 1963. – 1461–1588 с.
Кн. 13 : Літери Риз–Се. – 1964. – 1589–1716 с.
Кн. 14 : Літери Се–Сті. – 1965. – 1717–1844 с.
Кн. 15 : Літери Ст–Уц. – 1966. – 1845–1972 с.
Кн. 16 : Літери Уш–Я. – 1967. – 1973–2147 с.

452. VOCABOLARIO Italiano-Ucraino = Італійсько-український словник / Укр. католиц. ун-т ім. Св. Климента Папи. – Рим : [б. в.], 1977. – 631 с.

Статті:

453. АТЛЯНТИДА – фантозія поетів, чи історичний факт? // Літературно-науковий вістник. – 1925. – Т. 86, кн. 1. – С. 66–76.

454. ДЕЩО про наші етнольогічні студії, та деякі ритуальні символи : відповідь Кс. Сосенкові // Літературно-науковий вістник. – 1931. – Т. 106, кн. 7/8. – С. 696–711.

455. ДУША як тінь // Літературно-науковий вістник. – 1929. – Т. 98, кн. 1. – С. 49–55.

456. НАРЦИСОВА душа і дзеркало // Літературно-науковий вістник. – 1927. – Т. 94, кн. 12. – С. 323–329.

457. НАЦІОНАЛІЗМ та індивідуалізм // Український націоналізм : антологія : [у 2 т.] / упоряд. В. Рог. – Київ : Укр. вид. спілка ім. Юрія Липи, 2011. – С. 19–32.

458. ОРГАНІЗАЦІЯ збройних сил Української Держави: Формування регулярної Української Армії. Іррегулярні формації. Чорноморський флот // Бюл. Гетьман. управи. – Берлін, 1929. – № 2. – С. 35–39.

459. ПІД ОМОФОРОМ барона М. Василька (Записки журналіста й дипломата від 3.08.1920 до 31.12.1921) // Український історик. – 1978. – № 4. – С. [83]–93 ; 1980. – № 1/4. – С. [110]–133 ; 1981. – № 1/4. – С. [137]–146 ; 1987. – № 1/4. – С. [107]–114.

460. ПОХОДЖЕННЯ Полетик // Україна. – 1917. – Кн. 1/2. – С. 84–99.

461. РИМ у ювілейному році : враження самовидця // Літ.-наук. вістник. – 1925. – Т. 86, кн. 3. – С. 229–244.

462. СПРАВА за с. Аксютинці // Україна. – 1918. – Кн. 1/2. – С. 69–79.

463. ТВОРЕННЯ дипльоматичної місії при Ватикані за Кармансько́го і Тишкевича ; Діяльність дипльоматичної місії о. Бонна // Бюлетень : матеріали 4-ої наук. конф. НТШ. – Торонто, Канада, 1953. – Ч. 1. – С. 33–60.

464. УКРАЇНСЬКА дипломатична місія в Італії за перших шість місяців своєї діяльності // Календар-альманах «Відродження». – Буенос-Айрес, 1956. – С. 29–52.

465. УКРАЇНСЬКА дипломатична місія до Ватикану // Календар-альманах на 1954 рік. – Буенос-Айрес, [1954]. – С. 29–61.

466. УЛАС Самчук – поет села // Розбудова держави. – 2005. – № 1/4. – С. 72–76.

Бібліографія:

467. БІБЛІОГРАФІЯ праць професора Євгена Онацького. 1917–1964 / уклад. М. Гаврилюк ; Спілка укр. науковців, літераторів і митців. – Буенос-Айрес : [б. в.], 1964. – 59 с. : портр.

Література про Є. Онацького:

468. БУТКО С. З когорти видатних українців : Євген Онацький [13.01.1894–27.10.1979] / Сергій Бутко // Світ-інфо. – 2015. – 21 трав. (№ 55). – С. 12.

469. ВИНАР Л. Євген Онацький – чесність з нацією / Любомир Винар // Укр. історик. – 1980. – Ч. 1/4. – С. 153–179.

470. ГЕЙДА О. Велика мала... : до виходу в Україні першого тому «Української малої енциклопедії» Є. Онацького / О. Гейда, Т. Демченко // Сіверян. літопис. – 2016. – № 6. – С. 197–200.

471. ДЕМЧЕНКО Т. Здобуття Батьківщини: життя та творчість Євгена Онацького / Тамара Демченко. – Чернігів : Освітній центр, 2016. – 183 с. – Бібліогр. в підрядк. прим.

472. ДЕМЧЕНКО Т. Проблемно-тематичний діапазон біографічних нарисів Євгена Онацького (на прикладі збірки «Портрети в профіль») / Т. П. Демченко, С. Г. Іваницька // Укр. біографістика. – 2016. – Вип. 13. – С. 204–220.

473. ДЕМЧЕНКО Т. «Я хочу бути вільним!» : штрихи до життєпису Євгена Онацького // Сіверян. літопис. – 1996. – № 6. – С. 11–15.

474. ЄВГЕН Онацький // Народжені Україною = Рожденные Украиной = Born by Ukraine : меморіальний альм. : [навч. посіб.] : у 2 т. / [голов. ред. О. Онопрієнко]. – Київ : Євроімідж, 2002. – Т. 2 : Л–Я. – 2002. – С. 264–265.

475. ЄСЮНІН С. Євген Онацький: кам'янецький період життя відомого глухівчанина / С. М. Єсюнін // Сіверщина в історії України : зб. наук. пр. – Київ ; Глухів, 2010. – Вип. 3. – С. 260–263. – Бібліогр.: 23 назв.

476. ІВАНИЦЬКА Л. Онацький Євген Дементійович / Л. В. Іваницька // Діячі науки і культури України: нариси життя та діяльності / за заг. ред. А. П. Коцура. – Київ, 2007. – С. 308–311.

477. КОРНОВЕНКО С. Онацький Євген // Українська революція : історичні портрети / С. В. Корновенко, А. Г. Морозов,

О. П. Реєнт ; Ін-т історії України НАН України, Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Вінниця : Фоліант, 2004. – С. 155–156.

478. ОНАЦЬКИЙ Євген // Довідник з історії України : А–Я / Ін-т історичних досліджень Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка ; [за заг. ред.: Підкови І. З., Шуста Р. М.]. – Київ : Генеза, 2002. – С. 531–532.

479. ОНАЦЬКИЙ Євген // Енциклопедія Українознавства : словник. частина / голов. ред. В. Кубійович. – Перевидання в Україні. – Львів : Наукове т-во ім. Шевченка у Львові, 1996. – Т. 5. – С. 1854.

480. ОНАЦЬКИЙ Євген // Українські письменники діаспори : матеріали до біобібліографічного словника / авт. вступ. ст. Ф. Погребенник ; авт.-укл.: О. Білик, Г. Гамалій, Ф. Погребенник. – К., 2007. – Ч. 2 : Л–Я. – С. 97–98.

481. ОНАЦЬКИЙ Євген Дементійович // Діячі Української Центральної Ради : біогр. довід. / В. Верстюк, Т. Осташко. – Київ : [б. в.], 1998. – С. 140–141.

482. ОНАЦЬКИЙ Євген Дементійович // Кубанська Україна / Ренат Польовий ; упоряд. Р. Коваль. – Київ : Діокор, 2002. – С. 158–159 : фот.

483. ОНАЦЬКИЙ Євген Доментійович // Провідники духовності в Україні / за ред. І. Ф. Кураса. – Київ : Вища школа, 2003. – С. 75–76.

484. ОНАЦЬКИЙ Євген Доментійович (Дементійович) // «Просвіти» і Українська Державність (друга половина XIX – перша половина XX ст.) / Ольга Малюта ; НАН України, ін-т історії України, Всеукр. т-во «Просвіта ім. Т. Шевченка». – Київ : Просвіта, 2008. – С. 584–587.

485. ОНАЦЬКИЙ Євген Доментійович // Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліогр. відомості / упоряд. В. А. Просалової. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2012. – С. 347–348.

486. ПАТРИЛЯК І. Онацький Євген / І. Патриляк // Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець [та ін.]. – Київ : Парламент. вид-во, 2011. – С. 513.

487. СТОПЧАК М. Особовий склад українського дипломатичного корпусу доби національно-визвольних змагань: історіографічний огляд / М. Стопчак // Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років. – 2012. – Вип. 7. – С. 64–88.

488. СТРЕЛЬСЬКИЙ Г. Онацький Євген Доментійович (укр. вчений, дипломат, суспільно-політичний діяч) / Г. Стрельський, А. Трубайчук // Народна творчість та етнографія. – 1997. – № 1. – С. 60–61.

489. ТИМОШИК М. «Українець я є, і ніщо українське не сміє бути мені чужим»: націоналістична ідея в житті й діяльності Євгена Онацького / Микола Тимошик. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2015. – 57, [2] с. – Бібліогр.: с. 57–58.

490. ТИМОШИК М. «Розжалоблювати чужинців слід не плачами та скаргами...» : нереалізовані видавничі проекти Євгена Онацького / Микола Тимошик // Літ. Україна. – 2014. – 23 жовт. – С. 10–11.

491. ТИМЧЕНКО Р. Українська еміграція та політика більшовиків 1921–1923 рр. / Р. Тимченко // Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років : зб. наук. ст. – Київ, 2014. – Вип. 10. – С. 311–329.

492. УКРАЇНСЬКИЙ національно-визвольний рух. Березень–листопад 1917 року : док. і матеріали / упоряд.: В. Верстюк (керівник) [та ін.]. – Київ : Вид-во ім. Олени Теліги, 2003. – 1024 с.

493. ЧЕРВАК Б. Євген Онацький – універсалізм і європейськість / Богдан Червак // Кам'янець-Подільський вісник. – 1996. – 13 січ. – С. 5.

494. ШВИДКИЙ В. Онацький Євген Дементійович / В. Швидкий // Українські історики XX століття : біобібліогр.

довід. / Ін-т історії України НАН України. Серія : Українські історики. – Київ ; Львів, 2003. – Вип. 2, ч. 1.– С. 243–244.

495. ЯСЬ О. Онацький Євген Дометійович / О. Ясь // Енциклопедія історії України : у 10 т. / Ін-т історії України НАН України ; редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 2010. – Т. 7 : Мл–О. – С. 596.

ШРАГ ІЛЛЯ ЛЮДВИГОВИЧ (1847–1919)

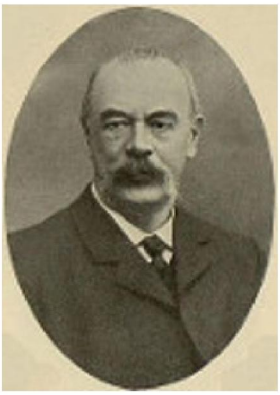

Ілля Людвигович Шраг (криптоніми та псевдоніми: І. Ш., Земляк, Черниговець, Чернігівець) – відомий український правознавець, громадсько-політичний діяч, депутат Державної думи від Чернігівщини (1906) та член Української Центральної Ради (1917).

Народився Ілля Шраг 23 серпня 1847 року в містечку Седнів Чернігівської губернії.

Початкову освіту здобув у родині поміщиків Лизогубів. Навчався в Чернігівській гімназії, яку закінчив екстерном.

У 1865 році Шраг переїжджає до Санкт-Петербурга, де навчається у Петербурзькій медико-хірургічній академії. Згодом переходить на юридичний факультет Петербурзького університету. У 1869 році за участь у студентських виступах його виключили з університету й вислали на батьківщину під нагляд поліції без права навчання та із забороною жити в столиці імперії.

У 1874 році Ілля Шраг екстерном склав іспити за курс юридичного факультету Університету св. Володимира (м. Київ), а в 1875 здобув ступінь кандидата права.

У Чернігові І. Шраг мав адвокатську практику. Брав активну участь у діяльності Чернігівських губернських та повітових земських зборів. З 1875 р. – член Чернігівської міської думи, а у 1879–1889 рр. – заступник Чернігівського міського голови. У 1893 році представив на розгляд губернського земського зібрання проект впровадження української мови в початкових школах, що був частково реалізований у 1901 році. Один з організаторів Чернігівської «Громади» (1893). З 1906 року – депутат Першої Державної думи від Чернігівської губернії. Очолював Українську парламентську громаду, яка домагалася національної автономії України. Співпрацював з часописами «Украинский вестник», «Записки НТШ», «Літературно-науковий вісник», «Рада» та ін. Належав до Української радикально-демократичної партії.

Після Лютневої революції 1917 року Іллю Шрага призначено Головою Чернігівського суду, він представляє Чернігівську губернію в Українській Центральній Раді, деякий час виконує обов'язки губернського комісара УНР. З червня 1917 – член Української партії соціалістів-федералістів. З 1918 року – почесний мировий суддя Чернігівського мирового округу. За станом здоров'я Ілля Людвигович відмовився від пропозиції гетьмана П. Скоропадського очолити Кабінет Міністрів.

Шраг був особисто знайомий з багатьма видатними діячами української культури. Брав активну участь у створенні в Чернігові «Просвіти», входив до складу видавничого товариства «Сіверянська думка».

Помер Ілля Людвигович Шраг 11 квітня 1919 року в Чернігові, перебуваючи під домашнім арештом у більшовиків.

Публікації І. Шрага:

496. ДОКУМЕНТИ і матеріали / упоряд.: В. М. Шевченко, Т. П. Демченко, В. І. Онищенко. – Чернігів : [б. в.], 1997. – 164 с.

497. ДОЛЯ Чернігівської «Просвіти» / підгот.: до друку Т. Демченко, В. Онищенко // Просвіта. – 1978. – 1 листоп. – С. 2.

498. ДОЛЯ Чернігівської «Просвіти» // Укр. жизнь. – 1912. – № 3. – С. 75.

Під псевдонімом Чернігівець.

499. КРЕСТЬЯНСКІЕ суды Владимірской и Московской губерній (Современный отдълъ) // Юридическій въстникъ. – 1877. – Кн. 3/4. – С. 1–49 ; кн. 5/6. – С. 51–101 ; кн. 7/8. – С. [58]–86 ; кн. 9/10. – С. [61]–90.

500. СПОМИНИ про О. О. Русова / підгот. до друку, вступ. ст., комент. О. Рахна / Сіверян. літопис. – 2004. – № 5/6. – С. 57–64.

Література про І. Л. Шрага

Статті:

501. ГЕЙДА О. «Біобібліографічний словник видатних уродженців Чернігівщини» Д. Бочкова про І. Шрага та його оточення / О. Гейда // Шрагівські читання : зб. ст. і матеріалів / ред. О. Б. Коваленко. – Чернігів, 2012. – Вип. 2. – С. 147–152.

502. ГЛИЗЬ І. Ілля Шраг / І. Глизь // Історія України в особах: XIX століття / авт. кол.: В. С. Шандра [та ін.]. – Київ : Україна, 2015. – С. 355–364 : портр.

503. ГОЛОВЧЕНКО В. Шраг Ілля Людвигович / Головченко В. І. // Державні, політичні та громадські діячі України: політ. портрети. – Київ, 2002. – Кн. 1. – С. 282–284.

504. ДЕМЧЕНКО Т. «Автобіографія» І. Шрага як джерело вивчення національно-визвольного руху в Україні / Демченко Т., Капітонова С. // Вища школа: проблеми, пошуки, тенденції : матеріали наук.-метод. семінару. – Чернігів, 2002. – Вип. 3. – С. 49–53.

505. ДЕМЧЕНКО Т. Арнольд Марголін та Ілля Шраг: невідомі сторінки українсько-єврейських взаємин / Демченко Т., Курас Г. // Свобода. – 2004. – 5 листоп. – С. 14.

506. ДЕМЧЕНКО Т. Батько і син Шраги / Демченко Т., Курас Г. // Молода нація. – 2003. – № 1. – С. 8–34.

507. ДЕМЧЕНКО Т. «Батько Шраг» / Т. Демченко, Г. Курас // Чернігівщина incognita / редкол.: О. Б. Коваленко та ін. – Чернігів, 2008. – С. 291–297.

508. ДЕМЧЕНКО Т. Великий «тихий» українець : [Ілля Шраг] / Т. Демченко // Київ. – 2008. – № 5/6. – С. 168–175.

509. ДЕМЧЕНКО Т. Вибір шляху: українська доля Іллі Шрага / Т. Демченко // Сіверян. літопис. – 2007. – № 4. – С. 3–9.

510. ДЕМЧЕНКО Т. До питання про місце І. Шрага в українському національно-визвольному русі / Демченко Т., Онищенко В. // Літ. та культура Полісся. – Ніжин, 1998. – Вип. 11. – С. 136–138.

511. ДЕМЧЕНКО Т. Епістолярій фонду І. Шрага в Чернігівському історичному музеї ім. В. В. Тарновського як історичне джерело / Т. П. Демченко, В. І. Онищенко // Скарбниця укр. культури. – Чернігів, 2002. – Вип. 3. – С. 115–117.

512. ДЕМЧЕНКО Т. «Запишіть мене до чернігівської Просвіти»: М. Могилянський та І. Шраг / Т. Демченко // Пам'ятки України: історія та культура. – 2013. – № 9. – С. 22–31 : фот.

513. ДЕМЧЕНКО Т. Зі степів Оренбурзьких – на Вкраїну: листи Якима Самотнього до Іллі Шрага / Т. П. Демченко, С. Ю. Кулінська // Скарбниця укр. культури. – Чернігів, 2006. – Вип. 7. – С. 110–118.

514. ДЕМЧЕНКО Т. «Знов море праці розстилається перед нами...»: листи С. Єфремова до І. Шрага / Т. П. Демченко, В. І. Онищенко // Літ. Чернігів. – 2001. – № 17. – С. 69–78.

515. ДЕМЧЕНКО Т. І. Л. Шраг – «славний український діяч» / Демченко Т. П., Курас Г. М. // Укр. іст. журн. – 1993. – № 10. – С. 95–103.

516. ДЕМЧЕНКО Т.П. Шраг про М. Костомарова / Демченко Т. П., Капітонова С. С. // Вища школа: проблеми, пошуки, тенденції : матеріали наук.-метод. семінару. – Чернігів, 2003. – Вип. 4. – С. 108–114.

517. ДЕМЧЕНКО Т. Ілля Шраг і українське відродження / Демченко Т., Онищенко В. // Старожитності. – 1993. – № 7/8. – С. 9.

518. ДЕМЧЕНКО Т. Ілля Шраг на чолі чернігівської громади Української партії соціалістів-федералістів (1917–1918 рр.) / Демченко Т. П. // Розумовські зустрічі : зб. наук. праць / Ін-т законодавства Верхов. Ради України [та ін.] ; голов. ред. В. М. Бойко. – Чернігів : Сіверський центр післядипломної освіти, 2016. – Вип. 3. – С. 165–174.

519. ДЕМЧЕНКО Т. Ілля Шраг та українська культура / Т. Демченко, В. Онищенко // Літ. Чернігів. – 1993. – № 1. – С. 92–100.

520. ДЕМЧЕНКО Т. Листи Іллі Шрага до Сергія Єфремова / Т. П. Демченко, В. І. Онищенко // Літ. Чернігів. – 2002. – № 2. – С. 105–117.

521. ДЕМЧЕНКО Т. Листи Михайла Могилянського до Іллі Шрага: фрагмент епістолярного діалогу (1908–1916 роки) : мовою документів / Т. Демченко // Сіверян. літопис. – 2014. – № 4. – С. 71–88.

522. ДЕМЧЕНКО Т. Матеріали особового фонду Іллі Шрага в Чернігівському історичному музеї імені В. В. Тарновського як джерело вивчення культурної спадщини України / Т. Демченко // Ніжин. старовина. – 2012. – Вип. 14. – С. 114–121.

523. ДЕМЧЕНКО Т. На схилі віку: останній рік життя Іллі Шрага / Т. Демченко // Шрагівські читання / ред. О. Б. Коваленко. – Чернігів, 2012. – Вип. 2. – С. 184–196.

524. ДЕМЧЕНКО Т. На чолі української парламентської фракції (до характеристики думської діяльності І. Шрага) /

Демченко Т., Онищенко В. // Україна на порозі XXI століття: актуальні питання історії. – Київ, 1999. – С. 149–155.

525. ДЕМЧЕНКО Т. Петро Стебницький та Ілля Шраг в епістолярному спілкуванні: рік 1916-й / Т. Демченко, С. Іваницька // Пам'ятки. – 2012. – Т. 13. – С. 98–125.

526. ДЕМЧЕНКО Т. Чи був Ілля Шраг посібником терористів: до питання про ставлення ліберально-демократичної громадськості до боротьби проти самодержавства засобами терору / Т. Демченко // Літ. та культура Полісся. – Ніжин, 2007. – Вип. 36. – С. 136–142.

527. ДЕМЧЕНКО Т. Що читала українська інтелігенція, або Список книжок І. Шрага / Т. П. Демченко, С. С. Капітова // Вища школа: проблеми, пошуки, тенденції : матеріали наук.-метод. семінару / ред. і уклад. В. М. Половець. – Чернігів, 2007. – Вип. 9. – С. 65–72.

528. ДОМОРОСЛИЙ В. Творець українського парламентаризму / В. І. Дорослий // Вісн. Київ. ін-ту бізнесу та технологій. – 2010. – № 2. – С. 111–114.

529. ЄРМАШОВ Т. Співпраця С. Єфремова та І. Шрага в українській справі / Т. Єрмашов // Шрагівські читання / ред. О. Б. Коваленко. – Чернігів, 2012. – Вип. 2. – С. 52–56.

530. ЗЕЛЕНСЬКА Л. Ганна Барвінок про Чернігівську «Просвіту» : за листами до Іллі Шрага / Л. Зеленська // Сіверщина. – 1997. – 18 січ. – С. 4.

531. ЗЕЛЕНСЬКА Л. І громадський діяч : до 150-річчя з дня народження І. Л. Шрага / Л. Зеленська // Черніг. відом. – 1997. – 29 серп.

532. ІВАНИЦЬКА С. Ілля Шраг у колі сучасників: нове видання чернігівських істориків / Світлана Іваницька // Краєзнавство. – 2011. – № 4. – С. 290–294.

533. ІВАНИЦЬКА С. Чернігівські кадети та влада в 1905–1914 роках : імперський та регіональний виміри / Світлана Іваницька // Сіверян. літопис. – 2011. – № 6. – С. 108–124.

534. ІВАНИЦЬКА С. Чернігівські ліберали та центральні структури партії Народної свободи (жовтень 1905 – лютий 1917 рр.): від взаємодії до конфлікту / Світлана Іваницька // Сіверян. літопис. – 2013. – № 3. – С. 45–60.

535. КАТРЕНКО А. Їх об'єднували сповідувані демократичні ідеали та любов до України і її народу. Листи І. Л. Шрага М. С. Грушевському / А. М. Катренко, Я. А. Катренко. – Київ, 2009. – 64 с.

536. КИРИЧОК Б. Ілля Людвигович Шраг / Б. Г. Киричок // Порадник. – 2013. – 11 січ. – С. 12 : фот. ; 18 січ. – С. 5 : фот.

537. КОВАЛЕНКО О. Ілля Шраг і краєзнавчий рух на Чернігівщині / О. Коваленко, А. Гапієнко // Чернігівщина краєзнавча : календар 2005. – Київ, 2004. – С. 114, 116.

538. КОРОНЕНКО С. «Таких людей тут немає і сліду» : листи Ганни Барвінок до Іллі Шрага / С. Короненко // Київ. – 2008. – № 2. – С. 171–179.

539. КУЗЬМЕНКО Н. Ілля Шраг про рідну мову як засіб формування особистості українського громадянина / Н. М. Кузьменко // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. – 2012. – Вип. 15. – С. 200–206.

540. КУРАС Г. Державотворча діяльність І. Шрага за доби української революції (1917–1918 рр.) / Г. Курас, Т. Демченко // Літ. Чернігів. – 2003. – № 1. – С. 101–110.

541. ЛИСТИ Ганни Барвінок до Іллі Шрага / передм. С. Короненко ; публ.: О. Єрмоленко, Н. Коцюбинської // Київ. – 2006. – № 10. – С. 137–163 ; № 11. – С. 122–151 ; № 12. – С. 129–140 ; 2007. – № 1. – С. 149–161 ; № 2. – С. 150–172 ; № 7/8. – С. 130–167 ; № 10. – С. 155–167 ; № 11. – С. 178–188.

542. МОГИЛЯНСКИЙ М. Илья Людвигович Шраг : [некролог] / М. Могилянский // Просвещение. – 1919. – № 2. – С. 20.

543. ОНІЩЕНКО О. Правнича діяльність Іллі Шрага / О. Оніщенко // Шрагівські читання / ред. О. Б. Коваленко. – Чернігів, 2012. – Вип. 2. – С. 57–62.

544. ОНІЩЕНКО О. Юридична діяльність Іллі Шрага [у Чернігові (1875–1918)] / О. Оніщенко // Сіверян. літопис. – 2000. – № 6. – С. 76–79.

545. ОСТАШКО Т. Шраг Ілля Людвигович / Осташко Т. С. // Енциклопедія історії України : у 10 т. / Ін-т історії України НАН України ; редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 2013. – Т. 10 : Т–Я. – С. 656.

546. ОСТАШКО Т. Шраг Ілля Людвігович / Т. Осташко // Довідник з історії України : А–Я / Ін-т історичних досліджень Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка ; [за заг. ред.: Підкови І. З., Шуста Р. М.]. – Київ : Генеза, 2002. – С. 1095–1096.

547. ПИРЯТИНСЬКИЙ С. Невідомий Ілля Шраг / С. Пирятинський // Черніг. відом. – 1998. – 10 лют. – С. 4.

548. ПОПИК В. Депутат першої думи / В. Попик // Пам'ять століть. – 2009. – № 1/2. – С. 266.

549. РАХНО О. Листи Олександра Русова до Іллі Шрага / О. Рахно // Сіверян. літопис. – 1999. – № 2. – С. 142–147.

550. САПОН В. Той знаменитий шрагівський обід : Ілля Людвигович Шраг / В. Сапон // Деснян. правда. – 2012. – 4 жовт. – С. 11.

551. СКОРУЛЬСЬКА Р. «Такий любий знайомий в Чернігові...» : І. Л. Шраг у висвітленні епістолярію М. В. Лисенка / Р. Скорульська // Шрагівські читання : зб. ст. і матеріалів / ред. О. Б. Коваленко. – Чернігів, 2012. – Вип. 2. – С. 91–95.

552. СТАРОВОЙТЕНКО І. Євген Чикаленко та Ілля Шраг на спільній ниві громадського життя України / Інна Старовойтенко // Сіверян. літопис. – 2007. – № 5. – С. 3–8.

553. СТАРОВОЙТЕНКО І. Чернігівщина на сторінках щоденної української газети «Рада» (1906–1914 рр.) : [висвітлення діяльності чернігівської «Просвіти» в публікаціях

І. Шрага] / Інна Старовойтенко // Сіверян. літопис. – 2010. – № 4/5. – С. 226–233.

554. УСЕНКО І. Шраг Ілля Людвігович / І. Б. Усенко // Юридична енциклопедія : в 6 т. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) [та ін.]. – Київ : Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 2004. – Т. 6 : Т–Я. – С. 446–447.

555. ШЕВЧЕНКО В. «Листи з Чернігівщини» І. Шрага як історичне джерело / В. Шевченко // Шрагівські читання / ред. О. Б. Коваленко. – Чернігів, 2012. – Вип. 2. – С. 4–9.

556. ШЕВЧЕНКО В. Українська зірка Іллі Шрага / В. М. Шевченко, Т. П. Демченко // Просвіта. – 1997. – 13 верес. – С. 2.

557. ШРАГ (Schrag) Ілля Людвигович // Німці в Україні / Винниченко Ігор = Deutsche in der Ukraine / Wynnytschenko Ihor : біобібліогр. довід. – Київ : Геопринт, 2011. – С. 319–320.

558. ШРАГ Ілля Людвигович // Діячі Української Центральної Ради : біогр. довід. / В. Верстюк, Т. Осташко. – Київ : [б. в.], 1998. – С. 195–197.

559. ШРАГ Ілля Людвигович // Провідники духовності в Україні / за ред. І. Ф. Кураса. – Київ : Вища школа, 2003. – С. 113–114.

560. ШРАГ Ілля Людвігович // «Просвіти» і Українська Державність (друга половина XIX – перша половина XX ст.) / Ольга Малюта ; НАН України, ін-т історії України, Всеукр. т-во «Просвіта ім. Т. Шевченка». – Київ : Просвіта, 2008. – С. 770–773.

Книги:

561. БІЛОКІНЬ С. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР (1917–1941 рр.) : джерелознавче дослідження / С. Білокінь. – Київ : [Київ. наук. т-во ім. П. Могили], 1999. – 488 с. : іл.

Про І. Шрага на с.: 437, 441.

562. БОЙКО В. 1917 рік на Чернігівщині / В. М. Бойко, Т. П. Демченко, О. В. Оніщенко ; НАН України, Ін-т історії України. – Чернігів : Сіверянська думка, 2003. – 128 с. – Бібліогр.: с. 121–128.

Про І. Шрага на с.: 12, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 31, 32, 34, 35, 36, 39, 42, 72, 73, 74, 75, 82, 84, 91, 95, 103.

563. ДЕМЧЕНКО Т. Батько Шраг : монографія / Тамара Демченко. – Чернігів : Деснян. правда, 2008. – 264 с. : іл., портр. – Бібліогр.: с. 226–234.

564. КАТРЕНКО А. Їх об'єднували сповідувані демократичні ідеали та любов до України і її народу : листи І. Л. Шрага до М. С. Грушевського / А. М. Катренко, Я. А. Катренко. – Київ : Знання, 2009. – 64 с.

565. КРИЖАНОВСЬКА О. Таємні організації: масонський рух в Україні / Оксана Крижановська. – Київ : Наш час, 2012. – 200 с. : іл. – (Невідома Україна). – Бібліогр.: с. 184–198.

І. Шраг на с.: 117, 138.

566. ЛИСТИ Олександра Кониського до Іллі Шрага / [упоряд.: Т. П. Демченко, О. О. Мисюра]. – Чернігів : Просвіта, 2011. – 209 с. – Бібліогр. в кінці листів.

567. МАРГОЛИН А. Украина и политика Антанты (записки еврея и гражданина) : памяти М. Е. Мандельштама и И. Л. Шрага / Арнольд Марголин. – Берлин : Изд-во С. Ефрон, [1922]. – 397 с.

568. ШРАГІВСЬКІ читання. Вип. 1 / Черніг. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Ін-т історії, етнології та правознавства ім. О. М. Лазаревського, Черніг. літ.-мемор. музей-заповідник Михайла Коцюбинського. – Чернігів : Лозовий В. М., 2011. – 127 с.

569. ЧИКАЛЕНКО Є. Спогади (1861–1907) = The Memoirs / Євген Чикаленко ; [передм. В. Дорошенка]. – Нью-Йорк : Укр. вільна акад. наук. у США, 1955. – 502, [2] с. : портр.

Про І. Шрага на с.: 300, 305, 310–313, 316, 369, 370, 375, 383, 385, 386, 410, 411, 413, 414, 421, 422, 427, 430, 443, 444.

570. ЧИКАЛЕНКО Є. Щоденник (1907–1917) / Євген Чикаленко. – К. : Темпора, 2011. – 480 с.

Про І. Шрага на с.: 24, 34, 38, 92, 144–145,147, 219, 256, 285, 309, 361–362, 374, 376, 384–385.

571. ЧИКАЛЕНКО Є. Щоденник (1918–1919) / Євген Чикаленко. – К. : Темпора, 2011. – 424 с.

Про І. Шрага на с.: 26, 93, 161, 163, 165, 170, 171, 265, 270, 271, 291, 293.

572. ШРАГІВСЬКІ читання. Вип. 2 / Ін-т історії, етнології та правознавства ім. О. М. Лазаревського Черніг. нац. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка, Черніг. літ.-мемор. музей-заповідник Михайла Коцюбинського ; [редкол.: О. Б. Коваленко (відп. ред.) та ін.]. – Чернігів : [б. в.], 2012. – 203 с. – Бібліогр. в кінці ст.

573. ШРАГІВСЬКІ читання : [зб. ст. і матеріалів]. Вип. 3 / Ін-т історії, етнології та правознав. ім. О. М. Лазаревського ЧНПУ ім. Т. Г. Шевченка, Черніг. літ.-мемор. музей-заповідник Михайла Коцюбинського, Черніг. обл. орг. Нац. спілки краєзнавців України ; [редкол.: Коваленко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. – Чернігів : Просвіта, 2014. – 263 с. : фот.

ШРАГ МИКОЛА ІЛЛІЧ
(1894–1970)

Микола Ілліч Шраг – політичний і громадський діяч, член Центральної Ради, заступник голови президії Центральної Ради, науковець-економіст, історик права, перекладач.

Народився Микола Шраг 4 травня (за іншими даними 8 травня) 1894 року в Чернігові. Його батько, Ілля Людвигович Шраг, був відомим чернігівським адвокатом, громадським діячем. Микола Шраг навчався в Чернігівській чоловічій гімназії, яку закінчив зі срібною медаллю. В юнацькі роки захоплювався музикою. Брав участь у концертах в Чернігівській та Полтавській губерніях. Відомий митець Михайло Жук написав його портрет з віолончеллю (1915 р.).

Після закінчення Чернігівської гімназії Шраг (1912 р.) вступив на юридичний факультет Московського університету, та закінчити його не встиг через революцію 1917 року.

Як активний член української громади, М. Шраг став делегатом Всеукраїнського національного конгресу (квітень 1917 року), де його обрали членом Української Центральної Ради від українців Москви. 27 червня Микола став заступником голови і членом президії Центральної Ради, підписував її постанови. Саме він запропонував називати цю президію Малою Радою. За відсутності Михайла Грушевського Микола Шраг головував на засіданнях Центральної та Малої Рад. Його підпис стоїть під багатьма законами УЦР, зокрема про випуск кредитних білетів УНР та ін.

Після гетьманського перевороту 29 квітня 1918 року Микола Шраг залишив державну службу й активно зайнявся справами Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР).

У період правління Директорії перебуває на дипломатичній роботі, працює радником дипломатичної місії УНР у Будапешті (Угорщина). У 1920–1924 роках перебуває в еміграції. У ці роки тісно співпрацює з іншими емігрантами з України: М. Грушевським, П. Христюком, М. Чечелем. Микола Ілліч був одним з активних організаторів і діяльних членів «закордонної делегації» УПСР у Відні, одночасно працював співредактором газети «Борітеся – поборете!». Доклав зусиль до створення, з ініціативи М. Грушевського, Українського соціологічного інституту у Відні (Австрія). Прочитав у цьому інституті цикл лекцій «Держава та державне право».

У 1924 році М. Шраг із дружиною повернувся на Батьківщину і поселився у Харкові. Працював економістом у представництві уповноваженого Наркомату зовнішньої торгівлі СРСР, а потім заступником начальника Промислово-економічного управління Вищої ради народного господарства УСРР.

У 1931 році був арештований і засуджений у лютому 1932 року за сфабрикованою в надрах НКВС справою «Українського національного центру» до 6 років таборів. Але вже у жовтні 1933 року ув'язнення замінили на заслання у Саратовську область.

Відтоді М. Шраг з родиною часто змінював місце проживання, завдяки цьому уникнув повторного арешту під час масових «чисток» 1937–1938 років. 1945 року він переїхав до Львова, де нарешті здобув вищу освіту в торгово-економічному інституті.

З 1947 року М. Шраг працював у Львівському політехнічному інституті. У 1955 році захистив кандидатську

дисертацію і став доцентом кафедри економіки й організації підприємств енергетичного машинобудування. У 1958–1963 рр. працював завідувачем кафедри економіки й організації машинобудування та приладобудування, а з 1964-го – доцентом кафедри економіки й організації галузевої промисловості. У 1965 році захистив докторську дисертацію, а у 1967-му М. Шрагу присуджено вчене звання професора. Був членом наукової ради з економічних проблем в Інституті економіки АН УРСР. Кілька його праць присвячено розвитку машинобудування й інших галузей промисловості Львівського економічного району. У 1969 році вийшла його монографія «Промышленные комплексы: Теоретические очерки».

Помер 2 лютого 1970 року. Похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

Праці М. Шрага:

574. ГОТЬЄ П'єр Жуль Теофіль (1811–1872). Панна де Мопен : роман / Теофіль Готьє ; [з фр. пер. М. Шраг]. – Київ ; Відень ; Львів : Чайка, [19–?]. – (З друк. Х. Райсера Синів у Відні).

575. ДО РЕВІЗІЇ нашого партійного програму // Борітеся – Поборете! – 1921. – № 3.

576. ВАЖЛИВА роль інженера-економіста : [про спец. мех. ф-ту] // Радянський студент. – 1958. – 17 черв.

577. ДЕРЖАВА і соціялістичне суспільство : нарис держави і права в минулому таїх перспектив в соціялістичній будучині. – Львів ; Київ : [З друк. НТШ], 1923. – 224 с.

578. ЛЬВІВСЬКИЙ економічний адміністративний район / [співавтор] Анатолій Степанович Куц. – Львів, 1958. – 119 с.

579. МАШИНОСТРОИТЕЛЬНАЯ промышленность западных областей Украинской ССР и пути ее развития : автореф. дис. канд. эконом. наук / Львов. политехн. ин-т. – Львов, 1955. – 16 с.

580. МАШИНОСТРОИТЕЛЬНАЯ промышленность западных областей Украинской ССР и пути ее дальнейшего развития : дис. канд. экон. наук / Львов. политехн. ин-т. – Львов, 1955. – 342 с. – Библиогр.: с. 321–329.

581. НАЧЕРК основ і форм сучасних та майбутніх поєднань держав // Борітеся – Поборете! – 1921. – № 7. – С. 1–10 ; № 8. – С. 8–36.

582. ПРОМИСЛОВІСТЬ УСРР: сучасний стан, минуле та перспективи за II п'ятирічним планом ВРНГ УСРР : статистично-економічний порадник / [співавтор] Р. І. Яновський. – Харків : ДВУ, 1929. – 375 с.

583. ПРОМЫШЛЕННЫЕ комплексы (теоретические очерки). – М. : Союз, 1969. – 198 с.

584. СЛОВА й діла соціялістів в національній справі // Борітеся – Поборете! – 1921. – № 2.

Література про життя та діяльність М. Шрага

Статті:

585. БЕВЗ Т. Фракція українських есерів у Центральній Раді і Генеральному Секретаріаті: між конструктивністю й опозиційністю / Т. А. Бевз // Український історичний журнал. – 2009. – № 2. – С. 110–123.

Про М. Шрага на с. 119–121.

586. БОРАТИНЕЦЬ В. В цьому житті / В. Боратинець, Л. Белоха // Радянський студент. – 1969. – 4 черв.

587. БУЦКО М. Шраг Микола Ілліч // Буцко Микола Ілліч // Відомі вчені Державного університету «Львівська політехніка» (1844–1994 рр.) : біогр. довід. – Львів, 1994. – С. 140–143.

588. ГЕЙДА О. Маловідомі факти до біографії Миколи Ілліча Шрага / О. Гейда // Проблеми вивчення історії української революції 1917–1921 рр. – Київ, 2012. – Вип. 8. – С. 247–255.

589. ДЕМЧЕНКО Т. Батько і син Шраги / Демченко Т., Курас. Г. // Молода нація. – 2003. – № 1. – С. 8–38.

590. ДЕМЧЕНКО Т. Микола Шраг / Т. Демченко // Реабілітовані історією : у 27 т. Чернігівська область : кн. 1 / ред. кол.: П. Т. Тронько [та ін.]. – Чернігів, 2008. – С. 648–656.

591. ДЕМЧЕНКО Т. Нетипова доля Миколи Шрага / Т. Демченко, Г. Курас // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. – 2004. – Вип. 12. – С. 389–399. – Бібліогр.: 46 назв.

592. ДЕМЧЕНКО Т. «У мене чиста совість». Микола Шраг: унікальна доля українського революціонера / Т. Демченко // День. – 2004. – 24 верес. – С. 9.

593. ДЕМЧЕНКО Т. «Урядовець особливих доручень». Микола Ілліч Шраг (08.05.1894 – 01.02.1970) : консул Української Народної Республіки у Будапешті (1919 р.) / Тамара Демченко // Служити народу – найвища честь! / [упоряд.: Н. О. Авер'янова, П. Д. Шаповал]. – Чернігів : Десна Поліграф, 2016. – С. 199–206 : портр. – Бібліогр.: с. 205–206.

594. КИРИЧОК Б. Микола Ілліч Шраг / Б. Г. Киричок // Порадник. – 2013. – 25 січ. – С. 5 : фот. ; 1 лют. – С. 5.

595. КУРАС Г. Заступник голови Центральної Ради. Наш земляк Микола Шраг: замовчуване ім'я історії / Григорій Курас, Тамара Демченко // Сіверщина. – 1994. – 17 груд. – С. 2.

596. КУРАС Г. Тернистий життєвий шлях чернігівця М. Шрага, заступника голови Центральної Ради / Григорій Курас, Тамара Демченко // Сіверянський літопис. – 1995. – № 1. – С. 8–14.

597. МИКОЛА Ілліч Шраг : [некролог] // Радянський студент. – 1970. – 11 лют.

598. ОСТАШКО Т. Шраг Микола Ілліч / Осташко Т. // Довідник з історії України. А–Я / [В. Александрович та ін.] ; за заг. ред.: І. Підкови, Р. Шуста ; Ін-т іст. дослідж. Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка. – Київ : Генеза, 2002. – С. 1095–1096.

599. ОСТАШКО Т. Шраг Микола Ілліч // Довідник з історії України. – Київ : Генеза, 1999. – Т. 3 : (Р–Я). – С. 634.

600. СЕРГЄЄВА С. М. Чернігівщина часів Української Народної Республіки (листопад 1917 р. – квітень 1918 р.) / С. М. Сергєєва // Скарбниця української культури / ред. кол.: О. Б. Коваленко [та ін]. – Чернігів : Сіверянська думка, 2004. – Вип. 4. – С. 47–61 : фот.

Микола Шраг був обраний від українських соціалістів-революціонерів до Установчих зборів. Також друкується фото М. Шрага 50-х років на с. 55.

601. СОКОЛОВ В. Діяльність Київської міської публічної бібліотеки у 1914–1917 роках / В. Соколов // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 12. – С. 32–35.

З 1 серпня 1917 року М. Шраг обіймав посаду другого помічника бібліотекаря Київської міської публічної бібліотеки.

602. УСЕНКО І. Шраг Микола Ілліч / І. Б. Усенко // Юридична енциклопедія : в 6 т. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) [та ін.]. – Київ : Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 2004. – Т. 6 : Т–Я. – С. 447.

603. ЧЕРНИЧЕНКО С. Шраг Микола Ілліч / Черниченко С. А. // Державні, політичні та громадські діячі України: політ. портрети. – К., 2002. – Кн. 1. – С. 285–287.

604. ШИШКА О. Микола Шраг / Олександр Шишка // Львівський політехнік. – 1993. – 4 берез. – С. 5.

605. ШРАГ (Schrag) Микола Ілліч // Німці в Україні / Винниченко Ігор = Deutsche in der Ukraine / Wynnytschenko Ihor : біобібліогр. довід. – Київ : Геопринт, 2011. – С. 320–321.

606. ШРАГ Микола Ілліч // Діячі Української Центральної Ради : біогр. довід. / В. Верстюк, Т. Осташко. – Київ : [б. в.], 1998. – С. 197–198.

607. ШРАГ Микола Ілліч // Львівщина та львів'яни : енциклопед.-біогр. довід. / [упоряд.: Л. С. Василенко та ін.]. – Львів, 2004. – [Вип. 1]. – С. 426.

608. ШРАГ Микола Ілліч // Учені вузів Української РСР / Київ. держ. ун-т. – Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 1968. – С. 481.

Книги:

609. БІЛОКІНЬ С. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР (1917–1941 рр.) : джерелознавче дослідження / С. Білокінь. – Київ : [Київ. наук. т-во ім. П. Могили], 1999. – 488 с. : іл.

Про М. Шрага на с.: 20, 312, 383, 385, 393, 441, 451.

610. БОЙКО В. 1917 рік на Чернігівщині / В. М. Бойко, Т. П. Демченко, О. В. Оніщенко ; НАН України, Ін-т історії України. – Чернігів : Сіверянська думка, 2003. – 128 с. – Бібліогр.: с. 121–128.

Про М. І. Шрага на с.: 33, 36, 40, 85, 86, 91.

611. ДЕМЧЕНКО Т. Батько Шраг : [монографія] / Тамара Демченко. – Чернігів : Деснян. правда, 2008. – 263 с. : фот.

Про М. І. Шрага на с.: 156, 160, 165, 176, 197, 200, 209, 210, 215.

612. КОЛОМІЄЦЬ Л. Український художній переклад та перекладачі 1920–30-х років : навч. посіб. / Л. В. Коломієць. – Вінниця : Нова Книга, 2015. – 360 с.

Про М. Шрага як перекладача на с.: 65–67, 90.

613. УКРАЇНСЬКА Центральна Рада: док. і матеріали : у 2-х т. Т. І : 4 березня – 9 грудня 1917 р. / упоряд.: В. Ф. Верстюк [та ін.] ; редкол.: В. А. Смолій [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1997. – 588 с. : іл.

Документи, матеріали й протоколи засідань комітетів Центральної та Малої Рад, сесійних засідань Центральної Ради, участь в яких брав М. Шраг на с.: 63–66, 106–108, 116–128, 133–137, 142–145, 180–182, 184–205, 208–212, 215–220, 227–245, 255–256, 258–259, 272–274, 279–285, 288–290, 293–297, 299–304, 463–464, 466–469, 477–478, 482–486, 497.

614. УКРАЇНСЬКА Центральна Рада: док. і матеріали : у 2-х т. Т. 2 : 10 грудня 1917 р. – 29 квітня 1918 р. / упоряд.: В. Ф. Верстюк [та ін.] ; редкол.: В. А. Смолій [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1997. – 422 с.

Документи, матеріали й протоколи засідань комітетів Центральної та Малої Рад, сесійних засідань Центральної Ради, участь в яких брав М. Шраг на с.: 21–26, 31–34, 63–64, 75, 105–108, 190–192, 231–232, 263–271, 289–291, 293–297.

615. ЧИКАЛЕНКО Є. Щоденник, 1919–1920 = Diary, 1919–1920 / Євген Чикаленко ; за ред. В. Верстюка та М. Антоновича. – Київ ; Нью-Йорк : Вид-во ім. Олени Теліги, 2005. – 639 с.

Про М. І. Шрага на с.: 301, 302, 307, 368, 376, 581, 584, 586.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Албул І. 385–389
Александрович В. 598
Андраде-Бжеська М. 11
Андрієвська Л. 390
Андрієвський В. 277
Анпілогова Т. Ю. 315
Астапенко Н. В. 311
Барвінок Ганна (530), (538), (541)
Бевз Т. А. 585
Белоха Л. 586
Бжеська Надія 61
Бжеський Роман Стефанович (псевдоніми: Гармаш, Десняченко Роман, Задеснянський Р, Задніпрянський Р, Млиновецький Р., Орликівець Роман, Роберт Паклен, Характерник) 1–60, (61–78)
Білик Л. 261, 269
Білик О. 480
Білокінь С. 391–393, 450, 561, 609
Бойко В. М. 3, 10, 11, 63, 64, 518, 562, 610
Бойко Н. 65
Бойко О. Д. 178, 278, 279
Болбочан П. (161), (246)
Бондарчук О. Б. 394
Боратинець В. 586
Борисюк З. 428
Боряк Г. 10
Боцюркова Б. 171, 198
Бочков Д. (501)
Бутко С. 468
Буцко М. І. 587
Василенко Л. С. 607
Василенко М. 395

Василенко М. П. (408)
Василько М. (459)
Васковський Р. Ю. 221
Вегера Л. Р. 396, 397
Венцаль В. 280
Вересень С. 281
Вернадський В. І. (408)
Верстюк В. Ф. 97, 139, 167, 196, 232, 254, 411, 481, 492, 558, 606, 613–615
Вєдєнєєв (Веденєєв) Д. 92–95
Винар Л. 469
Висоцький О. 222
Власенко В. М. 129
Волковинський В. 283
Вороний М. (26)
Вронська Т. 161, 246
Гаврик В. Г. 223–229
Гаврильченко О. 284
Гаврилюк М. 467
Гай-Нижник П. П. 174
Галаган М. М. 79–91, (92–121)
Гамалій Г. 480
Гапієнко А. 537
Гаррік-Масарик Т. (82)
Гейда О. 470, 501, 588
Герасимова Г. 66
Геращенко Т. С. 308
Гирич І. 276
Глизь І. 502
Гнатюк Н. Ф. (відп. ред.) 223, 226
Голобуцький О. 285
Головченко В. І. 503
Голуб А. І. 221

Горак В. 286
Горбатюк М. 103
Горбуров Є. Г. 318
Горбуров К. Є. 318
Горєлов М. 287, 288
Грабар Н. 103
Греків (Греков) О. П. 122–126, (127–172)
Григор'єва О. 289
Григорович В. І. (375)
Грищенко О. 230
Грушевський М. 268, (339), (346), (413), (535), (564)
Губань Р. 231
Губенко Ю. І. 358
Губський С. 290
Гунчак Т. 271
Гуржій О. І. 134, 319
Ґедзь М. 257, 258
Даниленко А. 291
Дацків І. 99
Дашкевич Н. П. (ред.) 369
Дашкевич Я. 67, 73
Демченко Т. П. 3, 10, 11, 68, 69, 135, 470–473, 496, 497, 504–527, 540, 556, 562, 563, 566, 589–593, 595, 596, 610, 611
Джеджула Ю. 398–401
Дзюба І. М. (редкол.) 92, 174
Дніпренко Н. К. (ред.) 180, 235
Доля І. 292
Доморослий В. І. 528
Дорожинський П. 293
Дорошенко В. (передм.) 436, 569
Доценко А. 294
Доцин І. 100
Драгоманов М. (16), (21), (27), (71)

Дятлов В. О. (редкол.) 182
Дяченко В. 295
Дяченко П. 138
Єкельчик С. 101
Єрмоленко О. 541
Єсюнін С. М. 475
Єфремов С. (408), (514), (520), (529)
Єфримович В. 296
Жданович О. 446
Завальнюк О. М. 237
Зеленська Л. 530, 531
Зозуля С. Ю. (ред.) 181
Зоць Т. 297
Іваницька Л. В. 476
Іваницька С. 472, 525, 532–534
Ільєнко І. 402, 403
Ісаєвич Я. (редкол.) 331
Іщук О. 102
Казка А. (3)
Калініна Т. 404
Капітова С. С. 527
Кардашинська С. 298
Катренко А. М. 535, 564
Катренко Я. А. 535, 564
Каутський К. 88
Качкан В. (108)
Квіт С. 299
Киричок Б. Г. 140, 141, 233, 536, 594
Кисіль Д. Ю. (181)
Кистяковский А. Ф. (363)
Кицюк О. 300
Ківлицький Є. (417)
Кізченко В. 405

Клімова О. В. (ред.) 191
Ключенко О. 142, 143
Книш З. 301
Коваленко О. Б. 501, 507, 523, 529, 537, 543, 551, 555, 572, 573, 600
Коваль Р. М. 98, 104, 245, 266, 267, 302, 303, 482
Ковбасинська І. 105
Козаченко А. І. 175
Коломієць Л. В. 612
Колянчук О. 130
Кониський О. (566)
Корнелюк В. 304
Корновенко С. В. 176, 305, 477
Короненко С. 538, 541
Коротенко В. В. 177
Коцур А. П. (ред.) 476
Коцюбинська Н. 541
Кошка С. (377)
Крезуб А. 144
Крижановська О. 565
Кримський А. Ю. (408)
Кропивницький М. Л. (428)
Кубійович В. (ред.) 479
Кудрявцев Л. 306, 307
Кузь В. Г. (ред.) 431
Кузьменко Н. М. 539
Кулінська С. Ю. 513
Куліш М. (9), (34)
Куліш П. О. (433)
Курас І. Ф. 238, 242, 288, 308, 321, 410, 483, 559
Курас Г. 505–507, 515, 540, 589, 591, 595, 596
Куц А. С. 578
Кучабський В. 145

Кучинський М. 406, 407
Лебединцев П. Г. 373
Левенець Ю. (ред.) 248, 340, 486
Лизогуб Ф. А. (78), (173–198)
Липинський В. (337)
Лисенко М. В. (551)
Литвин М. Р. 130, 131, 146–148, 150
Лікарчук І. Л. 414
Лісовий В. 261, 269
Лозовий В. С. 234
Лук'янчук Г. 309
Мазепа І. С. (39)
Мазепа І. П. 199–220, (221–255)
Майоров М. 149
Максимович М. А. (366), (369), (370), (373), (374), (380), (430)
Маланюк Є. (26)
Малащук Р. 313
Малюта О. 239, 412, 484, 560
Марголін А. (505), 567
Мартинець В. 310
Мартинюк Р. 71
Матяш І. Б 106–108
Медведь Т. 72
Мельник В. П. (ред.) 325
Мешковая С. І. 320
Мисюра О. О. 566
Міден Е. 181, 182
Мірчук П. 313, 314
Міхновський М. І. 256–276, (277–361)
Млиновецький Р. 39–47
Могилянський М. (512), (521), 542
Мокану О. 103
Морачевський П. С. (Морачевский Ф. С.) (383), (406)

Моренець В. 263, 322, 323
Морозов А. Г. 176, 305, 477
Мосендз Л. (26), (28)
Мукомела О. 324
Мушка Ю. Б. 106–110
Нагорна І. 2
Нагорна Л. 242
Наконечний А. 325
Науменко В. П. 362–383, (384–436)
Науменко К. Є. 130, 131, 146
Наумов С. О. 326
Неїжмак В. 328
Ніколаєв Н. 102
Ніколаєнко В. І. 320
Новікова О. 417
Овдієнко Р. 111
Овсієнко О. 316
Олійник Ю. (ред.) 83
Онацький Є. Д. 437–466, (467–495)
Онищенко В. І. 496, 497, 510, 511, 514, 517, 519, 520, 524
Оніщенко О. 543, 544, 562, 610
Онопрієнко О. (ред.) 474
Орел Ю. В. 418
Осташко Т. 83, 97, 112–115, 152, 161, 243, 246, 329, 411, 481, 545, 546, 558, 598, 599, 606
Остудін В. 330
Павлишин О. 116, 244
Палієнко М. 419–421
Палійчук Р. І. 394
Панас Н. Б. 153–158
Панкова Є. 399–401, 422
Пархоменко В. А. 159

Парцей М. П. (ред.) 268
Патер І. 331
Патриляк І. 486
Петрушенко М. 332
Пиріг Р. Я. 183–187, 358
Пирятинський С. 547
Підкова І. З. (ред.) 96, 133, 179, 236, 317, 409, 478, 546, 598
Пінчук С. 333
Побірченко Н. 423, 424
Погребенник Ф. 480
Половець В. М. 188, 193, 527
Польовий Р. 98, 303, 482
Попик В. 548
Провозін П. 425–427
Просалова В. А. 62, 485
Прохода В. 160, 245
Проценко О. 261, 269, 276
Рахно О. 549
Реєнт О. П. 176, 189, 305, 477
Рог В. 457
Романюк М. М. (ред.) 419
Русов О. О. (362), (500), (549)
Саврук О. 334
Самойленко О. Г. 228
Самойленко Г. В. 159
Самчук У. (466)
Сапон В. 550
Семків О. І. (ред.) 256, 262
Сергєєва С. М. 600
Сидоренко Н. (ред.) 421
Сиротюк Ю. 336
Ситник В. 337
Сідак В. 161, 246

Сікалюк А. 429
Скоропад І. 384, 430–432
Скоропадський П. 162, (189), 190, (347)
Скорульська Р. 551
Смогоржевська І. 338
Смолій В. А. (ред.) 66, 114, 115, 152, 178, 243, 278, 316, 343, 405, 495, 545, 613, 614
Сніжко В. 312
Соколов В. 601
Солдатенко В. Ф. 173, 241, 247, 248, 335, 339, 340
Соловйова В. 83, 112, 113
Сольчаник Р. 271
Сом М. 118, 119
Сосюра В. (34)
Сохань П. (ред.) 5
Старицька-Черняхівська Л. (26)
Старовойтенко І. 552, 553
Стебницький П. (525)
Стопчак М. 120, 487
Стрельський Г. 249, 413, 488
Сумцов М. Ф. (418)
Сухомлинська О. В. 415
Сюндюков І. 117
Таран С. (ред.) 285
Теліга О. (446)
Терлецький В. В. 433
Тимошенко Т. 191–195
Тимошик М. 489, 490
Тимченко Р. 491
Тинченко Я. 132, 151, 163–166
Ткаченко С. С. 320
Ткаченко Ю. 341
Тронько П. Т. (ред.) 590

Трубайчук А. 413, 488
Турченко Ф. Г. 276, 308, (339), 342–347
Українка Леся (22), (29)
Усенко І. Б. 434, 554, 602
Феденко П. 211, 250
Феденко Б. 251
Федорова Л. 435
Флоринський Т. Д. (378), (379)
Хвильовий М. (14), (15), (23), (24), (36)
Хмельницький Б. (5), (6),(7), (8)
Худояр І. 408
Чепур В. 348
Чепурний В. 76
Червак Б. 349, 493
Чернихівський Г. 4, 70, 74, 77, 78
Черниченко С. А. 603
Чикаленко Є. 167, 168, 197, 252–254, 350, 351, 436, (552), 569–571, 615
Чубукова Т. 352
Чугуєнко М. 353
Чучупа М. В. 354
Шамрай В. 355, 356
Шандра В. С. 502
Шанковський Л. 121, 169, 170
Шаповал Ю. 248, 340
Шаповал П. Д. 593
Шаян В. 275
Швидкий В. 494
Шевирьов (Шевырев) С. П. 374
Шевченко В. 362, 496, 555, 556
Шевченко Т. Г. (35), (38), (264), (368), (375)
Шемшученко Ю. С. 554, 602
Шепілов Л. 357

Шитюк М. М. 318, 358
Шишка О. В. 153, 604
Шкварець В. П. 358
Шкільник М. 171, 198
Шраг І. Л. 496–500, (501–573)
Шраг М. І. 574–584, (585–615)
Шудря М. 359
Шурхало Д. 360
Шуст Р. М. (ред.) 96, 133, 179, 236, 317, 409, 478, 546, 598
Щербань В. П. (ред.) 129
Яблонський В. 255
Яновський Р. І. 582
Яновський Ю. (34)
Яременко В. В. 274
Ярошенко О. 361
Ясь О. 495

ПЕРЕЛІК ПЕРІОДИЧНИХ, СЕРІЙНИХ ТА ПРОДОВЖУВАНИХ ВИДАНЬ

Академия
Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки
Архіви України
Березіль
Борітеся – поборете! (Відень. Закордонний орган української партії соціалістів-революціонерів)
Вестник Первопоходника (Лос-Анжелес, США)
Визвольний шлях (Лондон)
Військово-науковий вісник (Львів, Академія сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного)
Вільна Україна (Львів, партійний орган Української соціал-демократичної робітничої партії)

Вільне життя
Вісник Київського національного лінгвістичного університету
Вісник АН УРСР
Вісник Дніпропетровського університету
Вісник Кам'янець-Подільського Національного Університету ім. Івана Огієнка
Вісник Київського інституту бізнесу та технологій.
Вісник Книжкової палати
Вісник НАН України
Вісник Національного університету «Львівська політехніка»
Вісник Харківської державної академії культури
Вісник юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
Віче
Гілея (науковий вісник Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова)
Голос України
Град Прилуки
День
Держава і право
Деснянська правда
Дзеркало тижня
Діалог
Дніпро
Журналіст України
З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ
За державність (видання Українського воєнно-історичного товариства та Українського воєнно-історичного інституту, Торонто)
Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету

Зовнішні справи
Іменем закону
Історико-педагогічний альманах
Історичний журнал
Історичний календар
Історія в школі
Історія України
Кам'янець-Подільський вісник
Київ
Київська старовина
Кіевская старина
Книжний вістник (Київ, 1919)
Краєзнавство
Краєзнавчий вісник
Література та культура Полісся
Літературна Україна
Літературний Чернігів
Літературно-науковий вістник
Літопис Червоної Калини (історико-літературне щомісячне ілюстроване видання львівського видавництва «Червона Калина», 1929–1939)
Львівський політехнік
Людина і політика
Мандрівець
Молода нація
Молодь України
Народна газета
Народна творчість та етнографія
Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету
Нація і держава
Наше слово (Мюнхен, Лондон)

Незборима нація
Ніжинська старовина
Нова генерація
Нова Україна (Прага,1922–1928)
Освіта
Пам'ятки
Пам'ятки України: історія та культура
Пам'ять століть
Педагогіка і психологія
Педагогічна газета
Політика і культура
Політологічні читання
Порадник (Бахмацька районна незалежна газета)
Правда Прилуччини
Право України
Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 рр.
Проблеми історії України: факти, судження, пошуки (міжвідомчий збірник наукових праць, НАН України, Інститут історії України)
Просвещение (Чернігів)
Просвіта
Психолого-педагогічні проблеми сільської школи (науковий збірник, Уманський Державний Педагогічний Університет ім. Павла Тичини)
Радянський студент (тижневик Національного університету «Львівська політехніка». Виходить з жовтня 1946 року. З 1997 року – «Аудиторія»)
Розбудова держави
Світ-інфо
Свобода
Сіверщина в історії України
Сіверщина
Сіверянський літопис

Скарбниця української культури
Соціал-демократ (Прага, Подєбради)
Старожитності
Сторінки історії
Студентський вісник (Прага, 1923–1931)
Сумська старовина
Украинская жизнь (літературно-науковий і загальнополітичний місячник російською мовою, виходив у Москві 1912–1917)
Україна дипломатична
Україна молода
Україна
Українська біографістика
Українська газета
Українська культура
Українське слово
Український історик
Український історичний журнал
Український театр
Українські проблеми
Урядовий кур'єр
Хроніка–2000
Час і події
Чернігівські відомості
Чтения в историческом обществе Нестора Летописца (видання Історичного Товариства Нестора Літописця при Київському університеті,1879–1914)
Шлях освіти
Шлях перемоги (друкований орган ОУН Степана Бандери, з 1954 виходив у Мюнхені. З 1993 – видається у м. Львові)
Юридическій вістникъ (1867–1892)

ЗМІСТ

Від укладача.....3
Бжеський Роман Стефанович (1894–1982).....5
Публікації Р. Бжеського.....7
Під псевдонімом Р. Гармаш.....8
Під псевдонімом Десняченко Роман.....8
Під псевдонімом Задеснянський Р. 9
Під псевдонімом Млиновецький Р. 10
Під псевдонімом Роман Орликівець.....11
Під псевдонімом Роберт Паклен.....11
Під псевдонімом Характерник.....12
Бібліографія.....12
Література про життя та діяльність Р. Бжеського.....12
Галаган Микола Михайлович (1882–н.в.).....14
Публікації М. Галагана.....17
Література про М. Галагана.....18
Греків Олександр Петрович (1875–1959).....22
Публікації О. Грекова.....24
Література про життя та діяльність О. Грекова.....24
Лизогуб Федір Андрійович (1851–1928).....31
Література про Ф. Лизогуба.....33
Мазепа Ісаак (Ісак) Прохорович (1884–1952).....37
Публікації Ісаака Мазепи.....38
Література про І. Мазепу.....40
Міхновський Микола Іванович (1873–1924).....45
Публікації М. Міхновського.....47
Література про життя та діяльність М. Міхновського.....49
Науменко Володимир Павлович (1852–1919).....57
Праці В. Науменка.....60
Бібліографія В. Науменка.....62
Література про життя та діяльність В. Науменка.....62

Онацький Євген Дометійович (1894–1979).....**68**
Праці Є. Онацького.....69
Книги.....69
Статті.....71
Бібліографія.....72
Література про Є. Онацького.....73
Шраг Ілля Людвигович (1847–1919).....76
Публікації І. Шрага.....78
Література про І. Л. Шрага.....78
Статті.....78
Книги.....84
Шраг Микола Ілліч (1894–1970).....87
Праці М. Шрага.....89
Література про життя та діяльність М. Шрага.....90
Статті.....90
Книги.....93
Іменний покажчик.....95
Перелік періодичних, серійних та продовжувальних видань.....105

Наукове видання

БІЛЯ ДЖЕРЕЛ ДЕРЖАВ ОТВОРЕННЯ: ЧЕРНІГІВЦІ – УЧАСНИКИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1921 рр.

Біобібліографічний покажчик

Перша частина

Укладач	*І. В. Розумій*
Редактор	*Ю. М. Самойленко*
Відповідальна за випуск	*І. М. Аліференко*
Комп'ютерна верстка	*А. О. Ширманова*

Ризограф ОУНБ ім. В. Г. Короленка
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач
КЗ «Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека
ім. В. Г. Короленка»
проспект Миру, 41, м. Чернігів, 14000
e-mail: korolenkolib@ukr.net

УНІВЕРСАЛ
РАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.